

Oorst EN west

Losse nummers 30 cts

Het is om deze hongerende kinderen te redden en om alle volken van Java en Sumatra te redden van terreur en chaos en verdrukking, dat de Nederlandse troepen hun politionele actie in Indië thans voeren. De strijd der Nederlandse troepen is een strijd voor de werkelijke bevrijding van Indië.

40e jaargang no. 16 - 1 Augustus 1947

S-I-D

Stichting Indische Documenten

Officieel Orgaan
der
Koninklijke Vereeniging

OOST en WEST

De Koninklijke Vereeniging „Oost en West“ streeft er naar bij het Nederlandse Volk kennis te kweken van en belangstelling te vergroten in de Gewesten overzee. Zij geeft een veertiendaags orgaan uit, onder redactie van het dagelijks bestuur waarin artikelen worden opgenomen die actuele vraagstukken de overzeese gewesten betreffende, behandelen.

Redactie en administratie: Dr. Kuiperstraat 5,
's-Gravenhage, Tel. 115936, Giro 14574.

Uitgave Three Castles, Vondelstraat 11d, A'dam,
Tel. 81909

Drukker: Schefferdrukkerij, Dordrecht.

Abonnementen kunnen op ieder tijdstip ingaan en eindigen op de laatste dag van het kalenderjaar. Indien een abonnement niet is opgezegd 14 dagen vóór het einde van het kalenderjaar, wordt het geacht stilzwijgend te zijn verlengd. Het abonnementsgeld bedraagt f 6.— per jaar

Advertenties: Alle gegevens worden op aanvraag gaarne verstrekt door de Uitgeverij, Vondelstraat 11d, te Amsterdam, telef. 81909

UIT DE INHOUD:

	pag.
Kans op redding voor Indië	3
F. van Peski	4
De Jungle Fighters	5
West Borneo en de Republiek	6
Herstel en opbouw in het Tjiandjoerse	7
Een Zee-visserij-Bedrijf in Noord-Celebes	8
De goede geest van onze troepen	9
Indisch Allerlei	10
Doerian de gestekelde	12
Nieuw-Guinea en emigratie-mogelijkheden	12
Geld te koop	13
Dringend verzoek om hulp	13
Pakjes uit Indië	13
De Beloning	13
Suriname in Snap-shots	14
Kroniek van Curaçao	15
Het Verre Oosten	17

ROTTERDAMSCH LLOYD

NEDERLANDSCH
INDISCHE **HANDELSBANK, N.V.**

**Behartiging van
Uw belangen
in Indië en het
Verre Oosten**

AMSTERDAM
Singel 250

ROTTERDAM
Mathenesserlaan 235

'S-GRAVENHAGE
Lange Vijverberg 11

DEVIEZENBANK

J. & K. SMIT'S | Scheepswerven
KINDERDIJK | Machinefabrieken

Baggermaterieel
Goud- en Tinmolens

Zeesleepboten

Vracht- en Passagiersschepen

Stoommachines

Scheeps- en Landketels

SMIT-M. A. N.

DIESELMOTOREN

kans op REDDING voor Indië

Allereerst aan onze soldaten denken wij, nu elke dag nieuwe plaatsnamen in de berichten tonen, hoe snel zij vorderen. Nooit tevoren was in Indië een strijdmacht van meer dan honderdduizend Nederlandse militairen; nooit tevoren was een Nederlands leger zó zwaar beproefd; nooit tevoren hebben de Nederlandse troepen zo-zeer het recht verworven op onze warmste bewondering en genegenheid.

De beproeving van onze jongens was het zwaarst sedert de in October 1946 gesloten „wapenstilstand” met de Republiek in Februari 1947 door de regering van de Republiek formeel en officieel werd ondertekend. Toen is voor de troepen op Java en Sumatra een periode aangebroken, waarin iedere dag en iedere nacht een soort stille guerilla tegen hen gevoerd werd. Ontelbaar waren de plagerijen, later de beschietingen, de overvallen, de rooftochten, die door de „republikeinen” werden ondernomen. Steeds driester werd hun optreden aan de demarcatielijn en men moet in Nederland wel zeer goed dit getal onthouden: meer dan 150 Nederlandse militairen zijn gesneuveld tijdens deze „wapenstilstand”.

De Nederlandse troepenmacht heeft daarmee het bewijs gegeven van een zelfbeheersing, die de grootste bewondering afdwingt. Soldaten, maanden lang tot volstrekte weerloosheid genoopt, ondanks de scherpste provocatie en die nochtans hun discipline en hun goede geest bewaren, behoren tot de beste der wereld. Zij tonen dit thans wederom door de snelheid, waarmee de operaties in Indië worden volbracht. Het is wel nuttig te bedenken, dat daarbij onze jongens sinds vele maanden slecht gevoed en slecht verpleegd zijn en dat hun materiële verzorging in vele opzichten te wensen overliet. Niet, dat de legerleiding niet met alle kracht het belang onzer soldaten verzorgde, doch alleen, omdat de vijandige houding der republiek en de voedselblokkade de goede verzorging eenvoudig onmogelijk maakte.

Deze Nederlandse jongens hebben het zeer moeilijk gehad. Zij hebben het thans eveneens zeer moeilijk, nu zij in snelle tochten in gloeiende hitte lange afstanden moeten afleggen. En de tegenstand der T.R.I., der extremisten en der terroristen — die zo moedig waren toen het om ongewapenden en om vrouwen en kinderen ging! — moge dan uiterst gering zijn, maar er zijn dan toch altijd de sluipschutters, en de nachtelijke aanvallen, en de landmijnen. En er geven elke dag jonge Nederlanders hun jonge leven....

Wij zullen er daarom goed aan doen te bedenken, bij alle Kamerdebatten, en bij alle moties en demonstraties en polemieken, bij alle radio-redevoeringen en beginselverklaringen, dat thans primair het lot van Indië en Nederland *in handen ligt van de soldaten*. Dat het zware, gevaarlijke werk verricht wordt *door onze soldaten*. En dat allereerst onze gedachten, onze zorgen en onze bewondering moeten uitgaan naar die tienduizenden jonge Nederlanders, die daar hun jonge leven op het spel zetten: *naar onze soldaten*.

Waar strijden zij voor?

Onze soldaten strijden er voor, om in Indië orde, recht en veiligheid te brengen. Zij strijden er voor, om de volken van Java en Sumatra te bevrijden. Zij voeren in de letterlijkste zin des woords een strijd die, zo men hem in stede van politieke actie oorlog wil noemen, een vrijheidsoorlog heten moet. Een strijd om de Indische volken te bevrijden uit de greep van terreur en willekeur. Om hen te bevrijden van hongersnood en ellende, van rechteloosheid, anarchie en van de fascistische overheersing door een kleine groep; om hen te beschermen tegen plundering en diefstal en tegen de boosaardige gevolgen van een virulent extremisme.

Dáár strijden zij voor.

Onze soldaten komen letterlijk de bevolking redden. Redden van een despotisme, dat voor het communisme de weg baant; redden van hongersnood, armoede en rechteloosheid.

Het is zeer te betreuren, dat als gevolg ener moedwillig-slechte voorlichting van het buitenland omtrent Indië-sinds-1945, er thans zowel in Europa als in Amerika zo veel onkunde en wanbegrip heerst, waardoor een groot deel der publieke opinie in vele landen een averechtse voorstelling verkrijgt van alles, wat thans in Indië geschiedt.

Het is evenzeer te betreuren, dat een deel van het Neder-

landse volk wordt voorgelicht — hetzij door communisten, hetzij door een kleine groep socialisten, hetzij door figuren als prof. Logeman — op een wijze, die uiterst gevaarlijk zou worden zodra men er in bredere kringen geloof aan ging slaan.

Voor ons echter, die van Indië houden als van ons eigen vaderland, staat dit volkomen vast:

de strijd in Indië wordt gevoerd in het belang van de gehele bevolking; in het belang van de Nederlanders, van de Chinezen, maar bovenal in het belang der Javanen, der Soendanezen, der Madoerezen en van alle andere inheemse volken.

De krachtigste rechtvaardiging van deze strijd en tegelijk het scherpste requisitoir tegen de leiding der Republiek werd gegeven in de radiorede, welke de heer Van Mook op 25 Juli heeft uitgesproken.

In die radiorede heeft de luitenant-Gouverneur Generaal scherper dan wie ook de leiding der Republiek beschuldigd van trouweloosheid, van het opzettelijk schenden van gemaakte overeenkomsten en van het volgen van methoden, die even dictatoriaal als onmenselijk zijn.

In zijn radiorede heeft dr Van Mook betoogd, dat van Nederlandse zijde niets onbeproefd is gelaten, om tot overeenstemming te komen, maar dat dit streven tenslotte moest mislukken door de kwade trouw van de leiding der Republiek. Hij gaf een beeld van de terreur, waaronder de bevolking in de republikeinse gebieden moet leven; hij gaf te kennen, dat wij onze verantwoordelijkheid ook jegens die bevolking slechts kunnen uitoefenen, zo wij haar bevrijden van de lasten, waaronder zij thans gebukt gaat.

De rede van den heer Van Mook was ernstig en onweerlegbaar; zij overtrof in scherpte en overtuigingskracht alles, wat in Nederland van regeringszijde is gezegd. Noch hetgeen minister Jonkman in de Tweede Kamer opmerkte, noch zelfs de zeer duidelijke en overtuigende radio-rede, waarmee minister Beel zich tot het Nederlandse volk richtte, bevatten een zo vernietigende beschuldiging tegen de leiding der Republiek als het radio-betoog van de heer Van Mook. Zo men gezorgd had, dat zij ook in Engeland, in Australië en in de Verenigde Staten ware gehoord, zo zoude zij ook daar diepe indruk hebben gemaakt en vele dwaze misverstanden hebben weggenomen.

Voor wie, als wij, het in Indië sedert September 1945 gevoerde beleid met klimmende bezorgdheid hebben gevolgd, voor wie daarin, als wij, telkenmale zeer ernstige fouten en mislagen hebben moeten aanwijzen, stelt deze rede nochtans een probleem. Gaat men dat niet uit de weg, dan is het te herleiden tot één vraag: moeten wij thans, nu in Indië de wapens spreken, ons verder neerleggen bij het Indische beleid, zoals dat tot dusverre is gevoerd?

Het antwoord luidt:

dat metterdaad tot herhaling der bezwaren tegen de ginds en hier begane dwalingen het uur, waarin onze troepen strijden, slecht gekozen zoude zijn. Inderdaad moet thans alle aandacht gericht worden op de inspanning en de toewijding, waarmee onze soldaten hun harde plicht vervullen, zomede op het werk, dat na voltooiing van hun taak zal wachten.

Nochtans zou het nationaal belang slecht zijn gediend, zo wij niet met nadruk vastlegden:

dat de noodlottige en gevaarlijke situatie in Indië is ontstaan onder de volle verantwoordelijkheid, in Nederland, van de regeringen-Schermerhorn en -Beel, zomede onder de volle verantwoordelijkheid, in Indië, van dr. H. J. van Mook en van de leden der Commissie-Generaal.

De noodzaak, om deze schuld ook thans met volle nadruk aan te wijzen, is versterkt doordat prof. Logeman in de Tweede Kamer de onverklaarbare vrijmoedigheid heeft gehad, een poging tot verschuiving der verantwoordelijkheid te ondernemen. Niet de regering, niet de Commissie-Generaal was oorzaak van de thans ontstane situatie, maar... de oppositie. Dat juist deze oppositie van stonde af aan nadrukkelijk gewaarschuwd

heeft en dat alle kwade gevolgen, waarvoor zij waarschuwde, zich metterdaad hebben voorgedaan, heeft prof. Logeman in deze wel zeer misplaatste poging om eigen schuld en eigen fouten op anderen af te wentelen, verzwegen.

Maar hij heeft het door die poging onvermijdelijk gemaakt thans met nadruk vast te stellen:

voor *alles*, maar dan ook voor *alles*, wat in Indië geschiedt, wordt de volle verantwoordelijkheid gedragen door de Nederlandse regeringen-Schermerhorn en -Beel, zomede door de Indische regering in de gestalten van dr. Van Mook en de overige leden der Commissie-Generaal.

Alle gemaakte fouten waren *hun* fouten, alle misslagen *hun* misslagen, alle schuld is *hun* schuld. Hun schuld, zomede die van de politieke partijen, die hun beleid hebben gesanctionneerd.

Thans echter hebben zowel de Nederlandse regering als dr. Van Mook hun dwalingen zo al niet erkend, dan toch ingezien. Zij hebben er, en met name dr. Van Mook heeft er, de consequentie uit getrokken.

Het staat voor ons vast, dat de thans op grote schaal ondernomen massale politieke actie, waartoe de gehele luchtmacht, het gehele leger en de gehele vloot zijn ingezet, niet nodig zoude zijn geweest, zo van den beginne af een krachtiger beleid gevoerd zou zijn.

Nochtans: het is nu eenmaal *niet* gevoerd. Maar op het allerlaatste ogenblik, toen het al scheen of men langs de weg van altijd-nieuwe, altijd-verdergaande en altijd-ingrijpender concessies aan de leiding ener Republiek, die nooit van plan was ook maar één harer afspraken na te komen, onherroepelijk in de afgrond zou glijden, is de inkeer gekomen.

Met de bezetting van een groot deel van Java wordt althans bereikt:

1. dat wij nu onze troepen en de bevolking onzer grote steden redelijk kunnen voeden, zonder dat deviezengebrek ons in een débâcle stort;

2. dat wij de Nederlanders en de ons welgezinde Inheemse en Chinese bevolking hebben bevrijd uit de gevangenschap der enclaves;

3. dat de ergste moeilijkheden — de voeding, de financiën, de onhoudbare toestand aan de demarcatielijnen, de blokkade — overwonnen zijn.

Daarmede is althans een aanmerkelijke opluchting verkregen voor een situatie, welke onhoudbaar was geworden. Het spreekt echter vanzelf, dat dit alles slechts een begin betekent. Een begin van verbetering; een eerste stap op de lange weg naar een redelijke oplossing.

Wat nodig is, volgt hier kort:

de gehele bevolking van Java en Sumatra — waarvan vast staat, dat negentiende deel oprecht verlangt naar de terugkeer der Nederlanders — moet overtuigd worden van het feit, dat zij op duurzame en krachtige Nederlandse bescherming kan blijven rekenen;

voor die Nederlandse militaire en politieke bescherming der Inheemse bevolking tegen terreur, roof, plundering, extremisme, anarchie en ophitsing moet een staatkundige basis geschapen worden;

diezelfde basis zal niet alleen de positie en de economische belangen der Nederlanders en der Chinezen moeten veiligstellen, maar bovenal voor de Indonesische bevolking recht, orde en veiligheid moeten verzekeren;

die basis moet gelegd worden in een overeenkomst, niet met deze trouweloze leiding der Republiek, maar met betrouwbare en welgezinde Indonesiërs, die geacht kunnen worden hun volk te vertegenwoordigen.

De weg naar dit alles wordt door onze troepen gebaad. Langs vele wegen, waarlangs zij trekken, staat de bevolking met vruchten, klappers en water. Zij voelt instinctief, dat de Nederlanders hun laatste hoop zijn. Zij voelt, dat die Nederlanders zich een weg banen dwars door de terreur en het machtsmisbruik der Republiek. Metterdaad vechten onze troepen zich een weg naar Indië's bevrijding.

Maar het zal — met *dezelfde* regering in Nederland en *dezelfde* overheid in Indië — een lange weg zijn. Een weg, zo vol van gevaren, een weg, zo vol verleiding om opnieuw de dwaalwegen in te slaan, die naar het onheil voeren, een weg die, zou men wederom zich laten verleiden tot valse accoorden met verkeerde lieden, zo onherroepelijk tot de ondergang instede van naar de redding van Indië en Nederland voert, dat wel met recht in vele kerken de Voorzienigheid werd aangeroepen, om deze laatste kans voor Nederland en Indonesië niet verloren te doen gaan.

F. van Peski

Op de 14de Augustus a.s. passeert de ondervoorzitter onzer vereniging de mijlpaal van het zeventigste levensjaar.

Een belangrijk deel van dat jarental heeft de a.s. jubilaris in de functie van ondervoorzitter der Vereniging „Oost en West” voorbij zien gaan. De geschiedenis der Vereniging, haar ups en downs, haar zich uitbreidende organisatie hier en overzee, al haar moeilijkheden, dagen van glorie en schaduw zijn verweven met van Peski's persoon. De Vereniging was alles voor hem; voor haar was al zijn tijd, zijn arbeidskracht.

Waren de algemene voorzitters Nederlandse figuren in hoge ambten, die in de voorzitterszetel derhalve slechts een deel van hun tijd, kennis en arbeidskracht konden geven, van

Peski gaf dag in dag uit zijn volle persoon. Voor de vervulling dezer taak op de tweede plaats is veel tact nodig geweest en al mogen er wel eens meningsverschillen geweest zijn, zo zinken die in het niet in vergelijking met de grote harmonische samenwerking in die vele jaren in het belang der Vereniging betoond.

In de vergaderingen van dagelijks bestuur en hoofdbestuur en de jaarvergaderingen zijn tal van initiatief bevattende en van organisatie blijk gevende gedachten door van Peski geuit.

Tallos vele malen heeft hij als ondervoorzitter en voorzitter der afdeling 's Gravenhage de Vereniging in binnen- en buitenland in het openbaar vertegenwoordigd. Beschaafd, duidelijk en warm getint waren steeds de woorden, die hij sprak.

In tal van verwante of zuster ondernemingen en stichtingen nam hij een bestuurszetel in. Genoemd moge worden: Simavi, Algemeen Nederlands Verbond, Fonds „Ridderdagen”, Stichting „Unie v. Nationale verenigingen”, „Fédération internationale des coloniaux et anciens coloniaux”, Comité „tot Zedelijken steun aan Indische Jonge Mensen”, Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap e.a. en vooral niet te vergeten de Stichting „Indisch Fonds voor particuliere noden”, die duizenden in den lande geholpen heeft, toen deze bij het uitbreken van de oorlog in Mei 1940 hun banden met Oost- en West-Indië zagen verbreken.

Op de dag zijner verjaring danken hoofdbestuur, besturen der afdelingen en deze tezamen sprekende namens de leden, de Heer van Peski voor alles wat hij in de loop van ruim 25 jaren voor het welzijn en de groei der Koninklijke Vereniging „Oost en West” heeft gedaan.

Hem zij nog een reeks van jaren toegewenst, met behoud van gezondheid en werkkraft.

De heer F. van Peski wordt 14 Augustus 1947 70 jaar oud.

De JUNGLE- Fighters

Ten einde het geheugen van vele Nederlanders op te frissen, is het nuttig dit verhaal van C. A. H. in „Wapenbroeders” ook in Nederland ruimer bekendheid te geven.

Het was in Batavia in de duistere „berslap-tijd”, toen zij aankwamen en door iedereen werden aangehaald. Begin October 1945 was het, dat Batavia ze zag binnentrekken in volle trucks en dat iedereen mompelde: „God zij gedankt, daar zijn de Nederlandse troepen!”

Het waren de bekende K.N.I.L.-bataljons Inf. I en Inf. II, die uit Balikpapan als eerstelingen weer de grond van Java betraden, aan Java dat hun volkomen vreemd en raar aandeed, na een jarenlang verblijf in de Buitengewesten en Australië

„Jungle Fighters” werden ze gedoopt door de Aussies, toen zij samen met deze vele gevechten tegen de Japanners leverden, bij de inval te Balikpapan. En als de rauwe oorlog-Aussies een naam uitdelen, mogen we wel aannemen, dat ze deze naam voor de volle honderd procent verdienden. Er waren Australische compagnieën, die weigerden de door de Japanners vergeten bossen op Borneo te betreden, zonder dat er „scouts” van de Jungle Fighters medegingen. En ze ging mee, deze bonte massa van alle landaarden, die steeds in het K.N.I.L. hun plaats hadden gehad. Daar zagen de Aussies een vreemd mengelmoes van Hollandse en Indische en West-Indische jongens, Menadonezen, Soendanezen, Timorezen, Ambonnezen en Javanen. Daar hoorden ze een taaltje spreken, dat ze niet kenden, een jargon, dat het midden hield tussen Nederlands en het tangsi-Maleis. Alleen de uniformen kenden ze en dat was hun eigen Aussie-uniform. De grasgroene tropenshirt en broek en de breedgerande vilten hoed, zo bekend in hun eigen land.

Ja, zo zagen de Jungle Fighters er uit, toen zij het Batavia van 1945 binnenrukten, een Batavia, dat velen van ons zich beslist niet in kunnen denken, wanneer ze er in die dagen nog niet waren.

Een eerlijke vraag: loopt u 's avonds tegen een uur of 11 op de grote boulevard, genoemd Kramat en komt u rustig fietsend met uw meisje in de avond wel eens in de buurt van Polonia? Natuurlijk, zult ge zeggen, dat is me ook een gekke vraag. Men zou net zo goed kunnen vragen of ge des avonds in Rotterdam op de Coolingsingel kunt lopen of van den Haag naar Scheveningen kunt fietsen met een meisje. Alles goed en wel, maar nu is het 1947.

Wie in die dagen echter in de nacht op Kramat liep, was er zeker van gekidnapt of vermoord te worden en de dwaas, die in het donker naar Polonia fietste, kwam er vermoedelijk nooit aan. Terreur heerste in heel Batavia en de schietpartijen waren aan de orde van de dag, laat staan aan de orde van de nacht. Zelfs het Koningsplein was niet veilig voor de eenzame wandelaar, terwijl we aan de toestand buiten de stad niet eens willen denken. Hier en daar stonden groepjes Engelse matrozen en Hooglanders, maar van een bezetting was nog geen sprake. Géén K.N.I.L., géén O.V.W.ers, terwijl de 7 December divisie nog in burger rondliep in Holland.

Dat was Batavia in October 1945, een nog practisch Japanse stad, waarin de z.g. godenzonen nog meester waren en hier en daar een schichtige Nederlander werd gezien, mager en in lompen, zo net ontslagen uit het concentratiekamp. En toen landden de Jungle Fighters! Ik zag ze voor het eerst in het

Tijdengkamp. 's Middags reden ze op vrachtauto's binnen, de fourage beschermend voor 13.000 vrouwen en kinderen, daar door de Jappen geïnterneerd.

Lachende snuiten onder de grote Aussiehoeden en gekleed in die hard groene, kerstboomachtige uniformen met op de mouw de badge van „Netherlands Indies” en omhangen met allerlei artikelen, nderdaad een kerstboom waardig.

Enkelen waren in die nu zo bekende tijgerpakken en hadden rode en bonte zakdoeken om de nek gewikkeld. Ik heb ze in stomme bewondering aangehaald, deze nieuwe krijgers. Nu de convooiroute door het gevaarlijke Batavia ten einde was, kregen ze een paar minuten rust en kwamen overal die bekende pakjes Engelse sigaretten te voorschijn. Players en Navy Cut. Ze presenteerden en de pakjes waren dan ook dadelijk volkomen leeg, terwijl de kampkinderen zich op de weggegooide kartonnetjes wierpen.

„Waar komen jullie vandaan?” informeerde ik na de eerste verbazing. En een korporaal vertelde me, dat ze pas geland waren in Priok en van Balikpapan kwamen. En toen kwam er een stortvloed van woorden over mijn hoofd heen, die me deed duizelen en wel abracadabra leek, ten minste ik snapte er niets van, maar dan ook niets.

Ziehier een zinsnede; Ik zit met mijn Owen op de voorste wagen en dek de jeep van mijn commandant.

Het zei me niets: wat was een Owen en wat was een jeep?

Daarna volgde er een verhaal over payboekjes en Welfare, over trailers en launchers, over jungle boots en anklets en juist toen ik meende voor de gek gehouden te worden, klonk een snerpand fluitje en deze troep, de eerste echte K.N.I.L.-soldaten stegen in en weg reed het convooi. Ze gluurden weer onder hun vilten hoeden naar snipers en ander gespuis en hielden griezelige kleine en groengeverfde wapens voor zich uit, die deden denken aan de plaatjes in de weekbladen, over een invasie van de maanbewoners op de aarde.

Een week later kwam ik weer in actieve dienst en... werd geplaatst bij de... Jungle Fighters, ik, ex-krijgsgevangene, pas bevrijd. En toen kwamen de spannende dagen, dat de Zuidzijde van Batavia eens goed gezuiverd werd van moordenaars en rampokkers, die daar met grote troepen opereerden, voorzien van het modernste wapentuig, gehaald uit de Japanse magazijnen. Het was de maand van de bittere gevechten bij het viaduct in Meester Cornelis, bij Polonia, Kramatjati, Tjililitan, Pondok Gede en vooral het meer dan beruchte Kebajoran, waar talloze onschuldige bewoners vermoord werden of verbrand in hun eigen huizen, door de ziedende en schuimende massa van terroristen. O, wat hebben de Jungle Fighters er op in gehakt, rennend van boom tot boom, vurend met de bren en de Owen en kilo's handgranaten uitwerpend.

En het was schoon, nadat zij er door heen waren, dat kan ik u verzekeren. Ik herinner me zo levendig, dat de eerste vruchtenverkoper met djerocks langs ons bivak

WEST BORNEO en de Republiek

Uiterlijk rustig en zonder veel publiciteit is op 12 Mei te Pontianak op de evenaar de staat Kalimantan Barat geboren. Achter de schermen is echter voor deze zelfstandigheid vinnig gestreden. Niet, zoals men misschien zou verwachten, door de eigen bevolking tegen de Nederlanders, nee, de Nederlanders hebben haar in samenwerking met de bewoners moeten veroveren. Het is de republiek, die Borneo en de Grote Oost onder een koloniaal bewind van Javanen wilde brengen, ten einde op die manier haar toekomstige economische toestand te verbeteren. Van de conferentie in Malino af tot na de ondertekening van Linggadjadi hebben republikeinen een propagandistisch en terroristisch offensief in deze gebieden gevoerd.

Gedeeltelijk hebben zij succes gehad. In Zuid-Borneo zijn zij er b.v. in geslaagd een vrij groot aantal bewoners van de „valse“ bedoelingen der Belanda's te overtuigen en bovendien veel politiek ongeschoolden te intimideren en in verwarring te brengen.

Zo werden te Bandjermasin in het najaar van 1946 o.a. een rubberopslagplaats in brand gestoken, waarbij voor miljoenen aan rubber verloren ging. Propagandisten bedreigden voorts inheemse eigenaren van rubber-rookhuizen met moord, als ze ook maar één velletje rubber zouden afleveren. Van Zuid- en Oost-Borneo drongen geregeld extremisten West-Borneo binnen, terwijl verschillende malen over de grens van Serawak wapens werden binnengesmokkeld, hetgeen gezien de lange grenslijn, het slecht begaanbare terrein en de weinige bewaking moeilijk kon worden tegengegaan. Van Malakka, waar zich een actieve groep propagandisten voor de republiek ophoudt, was voortdurend een sterke geestelijke beïnvloeding merkbaar.

De republiek heeft deze activiteit ijverig met haar publiciteitsorganen ondersteund. Premier Sjahrir verklaarde vlak voor de totstandkoming van Kalimantan Barat, dat 80% van Borneo's bevolking voor aansluiting bij de republiek was. De Sultan van Pontianak, het tegenwoordige staatshoofd, pareerde in een interview, dat in West-Borneo ten hoogste een half percent republikein was. Deze cijfers zijn schattingen, die ontwijfelbaar naar verschillende zijden overdreven zijn. In de West-Borneo-raad, het college, dat de nieuwe staatsregeling uit handen van de luitenant-gouverneur-generaal aanvaardde, hebben vijf republikeinen zitting. Deze bezetten daarmee dus 12% van de

DE JUNGLE FIGHTERS (Vervolg van pag. 5)

kwam; de eerste vent die géén peloppor was, maar die toch bestormd werd, zij het ook met vreedzame doeleinden. En toen lukte iets den Jungle Fighters voor het eerst niet. Wat was n.l. het geval? Deze eenvoudige orang met zijn djerooks, nam geen ponden en shillings aan. Van die grappenmakerij moest hij niets hebben, zei hij, en daar stonden de Jungle Fighters, enigszins perplex. Nu was het mijn beurt om op te scheppen, ook zonder een paybook! Mijn zakken barstten van Jappengeld, honderden guldens, zijnde mijn spaarpotje, dat ik als uitgaanskas, gelijk een misdadiger, bij de capitulatie van Oom-Nippon had gekregen. Ik wél!

En de djerोकman glimlachte en iedereen at djerोक.

Jungle Fighters, jullie waren een fijn stel jongens. Jullie zongen steeds maar weer dat lied van Lili Marlen en allerlei wilde klanken uit de West, die wij hier niet kenden.

Zij, die hier toen de baas waren, mochten jullie in den beginne niet erg, dat weet ik. Ik weet het, jullie wilden dadelijk ook in de stad Batavia je slag slaan en de chaos van terreur opruimen. Maar dat mocht niet. O, ik heb me mét jullie gegergd aan die gele bordjes op de Kramat Boulevard, waarop zoiets stond van „out of bounds for Dutch Troops“, om jullie tegen te houden als je wou vechten, tegen moordenaars en brandstichters. Jullie waren niet disciplinair genoeg en het heeft maar even gescheeld of jullie moesten weer weg, ver over zee, naar Ambon en elders. Maar al deze dingen...! Ach Jungle Fighters, ik was trots op jullie, juist daarom!

in totaal 40 zetels. Bovendien hebben de republikeinen onder aanvoering van de Javaanse arts Soedarso steeds volle vrijheid gehad in hun in West-Borneo verschijnende bladen en in besloten vergaderingen propaganda voor hun ideeën te voeren. Een der Maleise nieuwsbladen, die een duidelijk republikeinse tendens had, welke steeds sterker tot uitdrukking kwam, werd door de Overheid tot vlak voor de totstandkoming van de daerah istimewa West-Borneo financieel zeer behoorlijk ondersteund. De republiek had zich over een tekort aan democratie in West-Borneo niet te beklagen en de republikeinen hebben van deze tegemoetkomendheid volop gebruik gemaakt. De voorlichting van de zijde van de regering zonk daarbij volkomen in het niet en de Dajaks, die voor de dreigende overheersing door Javanen in samenwerking met Maleiers niets voelen, begonnen eerst sedert Januari van dit jaar onder hun leider Oevaang Oeray iets van zich te laten horen, terwijl de grote Chinese bevolkingsgroep (circa 15% van de totale bevolking) zich er steeds angstvallig voor hoedde een standpunt te kiezen.

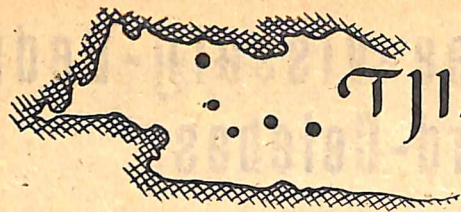
Dr. Soedarso kon met enkele medestanders in het begin van dit jaar vrijelijk van Pontianak naar Batavia en Djokja reizen om instructies voor de strijd te halen; de resident verleende hem voor deze reis zelfs de hoogste prioriteit. Verbazingwekkend is dan ook wel het vrijwel onopgemerkt gebleven feit, dat vier van de vijf republikeinse leden van de West-Borneo-raad voor de instelling van de staat West-Borneo stemden en de vijfde zich van stemming onthield. Ook twee van de drie Chinese vertegenwoordigers stemden blanco, getrouw aan hun niet-inmengingspolitiek, die zij tot nu toe zelfs bij de behandeling van volkomen a-politieke zaken hebben volgehouden. Een medelid van de Raad gaf ons van dit merkwaardige voorstemmen van de republikeinen de volgende verklaring: zij zouden zich op het critieke ogenblik eenvoudig hebben vergist en de instructies van hun leider Soedarso, verkeerd hebben opgevolgd. Andere lezingen van insiders luiden, dat zij zijn omgepraat. In ieder geval zijn zij consequent op deze weg doorgegaan. Want toen een staatshoofd gekozen moest worden, brachten zij, zonder dat noch van de zijde van het Dagelijks Bestuur, noch door de Raad zelf een kandidaat was gesteld, allen hun stem uit op de Sultan van Pontianak, die niets van een eenheidsstaat Indonesië moet hebben. Allen op één na; één stem werd uitgebracht voor de republikein Moetalib Rivai, vermoedelijk door hemzelf.

Hieruit blijkt o.a. weer, dat het grote gevaar van 100% kederdekaan ineens en voor geheel Indonesië gelegen is in de grote politieke ongeschooldheid, die de jonge politici brengt tot besluiten, gegrond op impulsiviteit en sentiment. De bevolking zou gemakkelijk een prooi worden van een kleine groep intellectuelen en half-intellectuelen, zonder dat zij zich hier tegen doeltreffend zou kunnen verweren. De grote massa en vooral de Dajaks in West-Borneo zien dit zeer goed in. Met Nederlandse hulp en leiding gaat dit gebied, naar men mag aannemen, een grotere vrijheid en welvaart tegemoet, dan het zich onder suprematie van Java ooit zou kunnen verwerven. Men voelt er in West-Borneo niets voor zonder meer een belangrijk deel van zijn veel grotere bestaansmiddelen aan het bovendien nu nog noodlijdende Java af te staan.

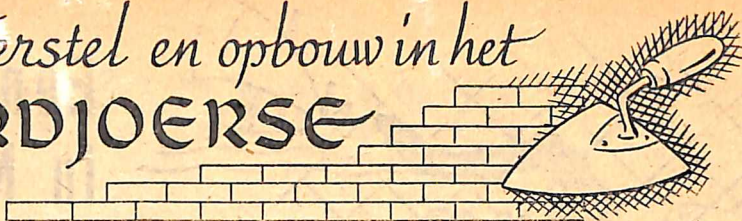
Met steun van de Nederlanders zullen de volksleiders in West-Borneo nu ook daar de vrijheidsgedachte allerwege begint te ontwaken, zich kunnen scholen in het dragen van verantwoordelijkheid en leren, dat ware vrijheid evenveel plichten als rechten met zich meebrengt. De intellectuele bovenlaag van West-Borneo is in de bezettingstijd door de Japanners bijna geheel vernietigd. Zij, die de opgevallen plaatsen hebben ingenomen, doen hun uiterste best de achterstand in ontwikkeling te verkleinen. Oevaang Oeray heeft o.a. zo juist plannen bekend gemaakt tot de stichting van een opleidingscentrum diep in het binnenland ten behoeve van de Dajakbevolking. Een ander typerend voorbeeld is, dat wij na een zitting van de West-Borneo-raad enige zelfbestuurders ijverig konden zien studeren op een eenvoudige boekhouding, die hun door de raadsecretaris Nadort op een schoolbord werd uiteengezet. Dit is een langere maar veilige weg naar werkelijke vrijheid.

Kalimantan Barat heeft bovendien het voordeel in sultan Hamid II een staatshoofd te bezitten; die een Westerse opvoeding heeft genoten en die doorzicht en diplomatieke gaven paart aan liefde voor zijn land en volk.

JAN BOM

Herstel en opbouw in het TJANDJOERSE

We zijn de laatste tijden niet verwend door optimistische berichten. Wat wij vernemen over de toestand, waarin ondernemingen verkeren, is weinig opwekkend. Vee'at deprimerend. We horen van zinloze vernieling en vernietiging, die alleen door teugellose haat kan worden ingegeven en daardoor ook ingegeven wordt en wij weten, dat daar — vooralsnog — niets tegen gedaan wordt.

We hoorden de vorige maand dat, sinds men zich aan de andere kant meer en meer op een drastisch optreden voorbereidt, men is overgegaan tot rooftap op sommige rubberondernemingen. Wanneer we nagaan, dat in de maand Mei een hoeveelheid van niet minder dan 20.000 ton rubber van Sumatra naar de overwal werd „uitgevoerd" is er zeker reden aan te nemen, dat dat gerucht op goede gronden rust. Die 20.000 ton rubber vertegenwoordigen een waarde van ten minste f12 miljoen en dat bedrag is maar weer onttrokken aan deze landen, die „deviezen" zo dringend nodig hebben. Het wordt natuurlijk voor een deel weer teruggesmokkeld in Straitsdollars en die dollars worden hier verkocht voor zeven, acht gulden, terwijl de officiële koers slechts f 1.25 is en dat alles werkt er toe mee om de chaotische toestand, die hier heerst, te verergeren.

Dat alles is deprimerend, meer dan deprimerend. Daarom doet het zo weldadig aan als, uit de baaierd van pessimisme, ook eens een enkel optimistisch geluid opklinkt. Voor mij ligt een verslag over een bezoek, dat gebracht werd aan enkele ondernemingen in het Tjiandjoerse, die reeds enige maanden in productie zijn, ergo aan de rechtmatige eigenaren werden teruggegeven. Het spreekt natuurlijk ook van vernieling en vernietiging, maar, gelukkig, niet alleen daarvan. En, juist, omdat wij in deze dagen een beetje optimisme zo goed kunnen gebruiken en dit verslag de hoop, die we ondanks de nog laag hangende wolken, voor de naaste toekomst mogen koesteren, komt versterken, meen ik het tot een onderwerp voor deze brief te mogen maken.

Het verslag begint met te constateren, dat de toestand van de rubberaanplanten over het algemeen nogal meegevallen is. In de oudere aanplanten, die een gesloten bladerdak vormden, was aangetroffen een niet zware opslag van grassen, onkruiden en niet-hoge heesters. Aan de kanten alleen watlalang. Zwaardere opslag vertoonde zich in de jongere aanplanten, waar ook meer lalang was, maar nergens stond men voor een ondoordringbare vegetatie.

Op enige ondernemingen waren reeds ettelijke honderden hectaren met parangs en door middel van handwieden schoongemaakt. Natuurlijk was het aanzien nog niet gelijk aan wat het vroeger geweest was, echter, waar bijna overal een groot deel van het oorspronkelijke groenbemestersdek nog aanwezig was, was het verschil niet eens zo heel groot.

Schoonmaken met mechanische middelen werd nergens toegepast en werd ook niet nodig geacht.

De toestand van de terrassen viel erg mee en afspoeling van betekenis werd nergens waargenomen. Hierbij moet in oogen-schouw genomen worden, dat in de jonge aanplanten, zoals op Sumatra veelal het geval is geweest, geen voedselaanplanten waren aangebracht. Gebleken is, dat in de droge tijd terroristen de opslag in brand gestoken hadden, waardoor verscheidene bomen beschadigd waren. Deze herstellen zich echter weer. De hevea kan wel wat hebben.

Fomes kwam niet voor. Wel djamoer opas, die verschillende slachtoffers gemaakt had. Er waren tapvlakziekten, maar niet van ernstige aard. De ontwikkeling der bomen, zegt het verslag, was over het algemeen gunstig en van groei-storing kan feitelijk niet worden gesproken.

De producties vielen buitengewoon mee. Na twee maanden kon er nog geen terugslag bespeurd worden. Hierbij moet in het oog gehouden worden, dat die misschien opgevangen werd door de grotere routine, die de tappers gekregen hadden, waardoor de tap verbeterd werd. Vermelding verdient in dit verband een areaal, waar 11 tappers werkzaam waren, die 600 liter latex met een gehalte van 35% binnenbrachten. Op dit areaal komen 300 bomen per hectare voor, zodat deze, gerekend naar 160 tapdagen per jaar, een productie zouden geven van 2600 kg per jaar. Natuurlijk is de rustperiode die de bomen hebben doorgemaakt, hierop van invloed.

De fabrieksinstallaties waren door terroristen voor een groot deel vernietigd. Gebleken is, dat vernietiging meestal plaats heeft, nadat een bezoek aan de onderneming gebracht werd. Het is daarom van belang geen onderneming te bezoeken, die niet tegelijkertijd in bezit genomen kan worden. Dit strookt geheel met de ervaring, die op sommige tabaksondernemingen ter Oostkust van Sumatra is opgedaan.

De huizen der Europeanen, vervolgt het verslag, waren vrijwel alle vernield en het meubilair was, begrijpelijkerwijze geheel verdwenen. Op één onderneming werden echter, nadat de exploitatie hervat was, verschillende meubelstukken uit de kampong teruggebracht.

Een verheugend verschijnsel is, dat op de verschillende ondernemingen weer voldoende arbeiders aanwezig waren. Wat daarbij sterk de aandacht verdient, is het feit, dat men nergens moeilijkheden van politieke aard ondervonden heeft. Hieruit mag wellicht worden geconcludeerd, dat de invloed van Sobsi en andere onrustzaaiende verenigingen lang niet zo groot is als men wel eens geneigd is aan te nemen. In het begin, zegt het verslag verder, had men wel eens moeite met een behoorlijke dagtaak. Oorzaak was niet alleen fysieke ongeschiktheid, maar ook voor een groot deel het feit, dat de arbeiders het werken verlerd waren. Dit is een ervaring, die niet alleen op ondernemingen is opgedaan. Huisbedienden, die enige jaren in de kampong vertoefd hebben en thans weer te voorschijn gekomen zijn, blijken in het begin veel van hun goede gewoonte verloren te hebben. Dat „verlies" wordt echter spoedig ingehaald en, na enige tijd zijn zij weer net als vroeger, misschien een ietsje vrijmoediger, maar toch niet zodanig, dat dat hinderlijk zou zijn. Eerlijk gezegd: zoals ze nu zijn, zijn ze me liever dan vroeger.

Was de stemming ten aanzien van de Europeanen over het algemeen goed, op één onderneming betoonde de bevolking zich zelfs zeer afhankelijk en het is in de afgelopen maand voorgekomen, dat deze zelve aan het zuiveren is geslagen. Ook hieruit blijkt wel ten duidelijkste, dat de mensen naar de toestanden, die onder de Jappen en hun eigen rasgenoten heersten, allerminst terug verlangen.

De gezondheidstoestand liet natuurlijk in het begin alles te wensen over. Framboesia, hongeroedeem was aan de orde van de dag. Dank zij het krachtige ingrijpen van mobiele teams van het Rode Kruis is daar spoedig verbetering in gekomen.

Het vraagstuk der beveiliging is in het Tjiandjoerse op even eenvoudige als praktische wijze opgelost. Men kent ondernemingspolitie, die onder Europese leiding staat. Gewoonlijk zijn er niet meer dan vijftien politiedienaren nodig om orde en rust te handhaven. Dit klopt wel ongeveer met wat wij te dezen aanzien zelf steeds gemeend hebben, dat noodzakelijk zou zijn.

Wij zijn van mening, dat de arbeiders als het ware zelf een beschermende ring vormen, maar alleen dan, wanneer zij zeker weten dat onze aanwezigheid niet tijdelijk, maar blijvend is, wanneer zij de overtuiging hebben, dat zij niet weer aan willekeur en terreur worden overgeleverd. Uit welke grepen eigen belang zullen zij dan, als regel, al die elementen aanbrenge, die orde en rust en dus hun eigen bestaan, dreigen te verstoren.

De Commissie, die het hiervoren in korte trekken behandelde verslag uitgebracht heeft, besluit met de volgende samenvatting:

a. De rubber- en theetuinen hebben niet blijvend geleden. De tuinen zijn met enige moeite op eenvoudige wijze weer in staat van exploitatie te brengen.

b. De producties waren over het algemeen hoog. Het latex transport ondervindt moeilijkheden.

c. De arbeidende bevolking was zeer welwillend. Aanvankelijk slap en niet tot normale arbeidsprestaties in staat, wijzigde dit beeld zich vrij snel, dank zij geneeskundige behandeling en betere voeding.

d. Voedsel- en textielproblemen zijn urgent. De dessa-bevolking is slecht gekleed en draagt rubbersarongs.

e. Vele fabrieken zijn geheel of gedeeltelijk vernield, zodat de bereiding moeilijkheden oplevert. J. M. BROEKMEYER

Een Zee-visserij-Bedrijf in Noord-Celebes

II

De heer S. A. van Musschenbroek besluit als volgt zijn verhaal uit Menado:

Er moeten voor het visserijbedrijf komen: een grote koelinstallatie met koelruimte, een grote conservenfabriek (cannery), een rokerij en zouterij, pakhuizen voor de opslag van zout, van conserven, van allerhande materialen voor het bedrijf en voor de visvangst, een grote smederij, werkplaatsen (timmerfabriek, draaierij, touw, kabel, en zeilmakerij e.d.), een grote passangrahan, behoorlijke behuizing voor employé's, vissers, werklieden, kantoren.

Een openbaring is het met dit bedrijf kennis te maken, zijn primitiviteit, soms stuntelig aandoend, en hiertegenover zijn resultaten! Kennis te maken met de hier heersende sfeer van aanpakken, praatloos en verbeteren, nuchter en hard, doch opgewekt — daartegenover zich het gepeuter, gekanker en vaak onverschilligheid elders voor het oog halend; de vergelijking vervult ons met wel zeer gemengde gevoelens.

Waarom werd juist bij Lembeh het bedrijf opgezet?

Omdat daar — in het midden ongeveer van de Straat tegenover het eiland Lembeh — het terrein het meest beschut ligt. Omdat in het rustige, diepe water de voor de Tjakalangvisserij benodigde aasvis, in scholen aanwezig, gemakkelijk kan worden gevangen.

Een niet te onderschatten bedreiging vormt — als oorlogsnawee — de grote massa springstof en munitie, door de Jap verdeeld over talloze dumps en in de rotsen, merendeels nog ongevonden. Deze voorraden worden vaak door kleine vissertjes gevonden, en de trotyl op grote schaal aangewend bij hun jacht op vis. Zij verzekeren zich hiermede een gemakkelijk verkregen en vette vangst, doch doden daarbij onnodig tientuizenden vissen, en vooral het broedsel der vissen.

Het bedrijf heeft nu de beschikking over een tweetal opgeleppte houten motorboten van Japans maaksel, elk ongeveer 20 ton groot en voorzien van een 50 tot 60 pk. Diesel, welke een behouden vaart van circa 10 mijl waarborgt.

De boten zijn tamelijk smal gebouwd, stevig geconstrueerd, en hebben een naar achteren oplopende platte bodem. Zij steken ongeveer 1 m diep. Van boeg tot halverwege lopen ter weerszijden van de binnenwand van de romp twee buns, in de bodem van gaten voorzien.

De boot vaart 's morgens vroeg uit, bemand met 30 tot 40 koppen. De buns zijn vol met zeewater en aasvis. Nadat men Straat Lembeh is uitgevaren, koerst men op open zee, als regel dus pal Oost. In volle zee — men vaart slechts bij goed weer en rustig water uit, wijl men bij storm niets vangt — wordt door alle hens scherp uitgekeken naar de laag over de zeeoppervlakte scherpende zeemeeuwen of zeezwaluwen, die de aanwezigheid van een school aasvis, verraden; de *Tjakalang* is een soort tonijn van in doorsnee 3 à 4 kg gewicht bij een lengte van 60 à 75 cm., een gladde slanke vis derhalve, in kleur en vorm gelijkend op de sardine of de sprot. Deze vis komt in de zeeën beoosten Lembeh, trouwens vrijwel langs de Oostkust van de Minahassa, in uiterst dichte scholen voor, elke een welhaast compacte massa vormend van vele tientallen meters oppervlakte en enkele tientallen meters dikte.

Heeft men zulk een school ge-„spot“, dan wordt in een ruime boog daaromheen gevaren, de boog naar haar centrum vernauwend, terwijl het aas doorlopend, doch in kleine hoe-

veelheden, wordt uitgeworpen, waardoor de *Tjakalang*-school als het ware gevangen wordt, naar de boot opdringt en daarmede haar ondergang tegemoet zwemt. In weinige ogenblikken is de boot omgeven door een wriemelende en spartelende vismassa. In deze ogenblikken wordt een kraan opgezekt, waardoor zeewater mechanisch wordt aangevoerd in een rondom de buitenromp van de schuit lopende leiding, waarin talrijke pinkdikke gaten, die evenveel stralen rondom de boot in zee spuiten. Deze manipulatie schijnt de ter plaatse reeds bestaande agitatie op voor de *Tjakalang* aantrekkelijke wijze te vergroten.

Met het verder uitgooien van aas is inmiddels gestopt, de opvarenden hebben zich verspreid op het trottoir, de hengels in de hand, en de vangst kan beginnen. De zich aan het snoereinde bevindende gladde haak — waaraan op solide wijze en omvat door visschubben, een kippenveertje is bevestigd — wordt uitgezwaaid en verdwijnt in het zee-oppervlak. Vrijwel op hetzelfde moment hapt een gulzige en uiterst schrokkelijke vissenbek er in. De hengel wordt ongezwaaid en ongeveer tegen het hoogste punt van de zwaai op een bepaalde door routine verkregen wijze gemanipuleerd, waardoor de vis los van de haak komt en doorzwaait in de open bootruimte. De haak wordt weer in zee teruggezwaaid, en het proces herhaalt zich in uiterst snel tempo, zodat de boot zich zienderogen vult. Een of twee geroutineerde tellers houden algemeen toezicht, en tellen globaal wat er in komt. Zodra het duizendtal is gepasseerd, is dit aanleiding om onze driekleur in top te hijsen. Koortsachtig zwaait men en haalt men de vissen op, het is een wilde wedstrijd van de één tegen zijn buurman, tegen zichzelf. In het gunstige seizoen, gelegen in de maanden Mei tot en met October met als top de maand Augustus, worden als regel twee, soms meer vaarten per dag ondernomen, waarbij de resultaten uiteraard afhankelijk zijn van de plaats der scholen ten opzichte van de kust.

Gedurende het ongunstige seizoen, November—April, gaan de boten de helling op, en wordt alles hersteld wat reparatie behoeft. Het is in deze maanden, dat de *Tjakalang* op trek gaat, richting Noord-West, om ter hoogte van de Aleoeten Zuidwaarts om te zwaaien. Het is de jonge vis, die trekt en haar puberteitsperiode brengt zij door ter hoogte van de kusten van Californië, waar de Amerikaan eveneens jacht op haar maakt en ze ge-„canned“ als *Tuna* op de markt verschijnt. De overgebleven massa's scholen trekken verder en sluiten de lus weer ter Westkust van de Minahassa.

De gevangen vis wordt dagelijks op Aertembaga verkocht aan een zestal individuele opkopers: 3 Minahassers en 3 Chinezen. De verkoopprijs op Aertembaga bedraagt in doorsnee van f 2.50 tot f 3.— per vis, verre van goedkoop dus, en de vis wordt verkocht over de hele Minahassa met als voornaamste verkoopcentra Airmadidi, Menado, Tomohon, Koangkoan, Langoan, waar zij verkocht wordt tegen de doorsneeprijs van f 2.50 tot f 3.50 per stuk.

Men hoopt in een niet te verafgelegen toekomst, zodra over meer boten kan worden beschikt, en zodra het transport vraagstuk geen „vraagstuk“ meer zal zijn, de vis in grote hoeveelheden en dan uiteraard tegen meer populaire prijzen over de Minahassa te kunnen verkopen.

Het nog jonge bedrijf biedt voortreffelijke toekomstmogelijkheden. In eerste instantie zal echter het broedsel van de aasvis, met name in Straat Lembeh, beschermd dienen te worden tegen de wilde dynamiet-visserij.

De goede geest van onze troepen

Onder de moeilijkste omstandigheden hebben de Nederlandse militairen in Indië zich voorbeeldig gedragen. Zij hebben getoond de uiterste zelfbeheersing te bezitten. Hun voeding was niet overvloedig, hun ontspanning nog minder; hun dienst was dikwijls zwaar. Zij bevinden zich in een voor de meesten hunner vreemd land, met vreemde zeden en een voor hen zwaar klimaat. Zij moesten het moeilijkste doen, wat men een troep kan laten verrichten: zij moesten NIETS doen. Zij moesten passief blijven, ondanks alle provocatie. Zij moesten NIET vechten, NIET oprukken, NIET schieten. Zij moesten binnen hun demarcatielijnen blijven, al werd de houding van allerlei benden tegenover hen steeds feller en brutaler.

Nu inmiddels voor de Nederlandse troepen het uur gekomen is, waarin zij hun taak — de bevrijding van Indië — zijn gaan vervullen, is het goed te weten, hoe de geest onder onze jongens is.

Daarvan getuigt een stukje van de soldaat Feike Frisia in „Wapenbroeders”, het uitstekende soldatenblad, dat in Indië wordt uitgegeven. Wij laten het hier volgen. Want het is nuttig, hier in Nederland te weten, wat er onder onze jongens in Indië leeft.

Daar hoor ik ook bij! Bij die lui, die het — 't is nu ruim twee jaar geleden — in hun hersens haalden, op een groen formuliertje „ja” te zetten achter het vakje „Koninklijke Landmacht”. Ja, het waren maar twee letters, maar je moest er eerst deksels goed over nadenken. Niet, of je het wel zou zetten. Maar, wààr je het moest zetten. Waar moest het achter staan? Je wou op de vlugste manier naar Indië. Daar zaten mensen in kampen, die er

naar snakten bevrijd te worden. Net zoals wij gesnakt hadden naar de vrijheid!

Anderen hadden ons bevrijd. Moesten wij, nu we zelf vrij waren, dat werk weer aan anderen overlaten? Nee, duizend maal nee. Het was niet meer dan onze doodeenvoudige plicht om nu zelf onze eigen landgenoten te verlossen. De poorten van de kampen wijd open gooien. Maar hoe kwam je er op de vlugste manier. Dat „Expeditionnaire Macht” leek je ook wel wat toe. De één raadde dit, de ander dat. Toen was er opeens sprake van een eigen bataljon. Een B.S.-bataljon. En je besluit was genomen. Achter het vakje „K.L.” zette je „ja”. Dan nog een handtekening, en de zaak was voor elkaar!

Dat was dus O.K. Hoe een ander er over denkt weet ik niet. Maar ik vind, dat ik massal heb gehad, door nou krèk dat vakje in te vullen. Het was en het is een toffe boel bij ons bataljon. Nou ja, alles was nog niet in kannen en kruiken. Er kwam uitstel. Het leek soms afstel. Er kwam keuring; training; het bericht: Australië oefent onze troepen niet. Ik herinner mij die koeien van letters op een schutting in ons opleidingskamp: „Australië kan verrekken, wij gaan toch vertrekken. En we gingen vertrekken, wat drommel. Engeland, Singapore — Java. Mis.... eerst terug naar Penang, Ipoh, Malakka. Affijn, die oude koeien laten we in de sloot.

Maar ik kom nog even op dat formuliertje terug. Er was een dorpsgenoot. Samen hadden we een prachtige tijd gehad in de B.S. Ik zei: „Jij gaat mee”. Maar hij was nog jong, wou weer in zijn baan terug, had een meisje. Nog een paar jaar

leren, dan het middenstandsdiploma, een eigen zaak, trouwen... „Het is zo lang oorlog geweest, nu moet ik toch ook weer aan mijn toekomst denken”. Dat was zijn antwoord. En zijn ouders waren ook niet erg enthousiast. Ik zei „Jòh, ga mee. Daar moeten we eerst heen. Als je eerlijk bent, kun je er niet onderuit. En het is een mooi, een prachtig land”. En al die dingen meer, zei ik hem. Samen uit, samen thuis. Toen heeft hij toegegeven en hij heeft ook „ja” gezet achter hetzelfde vakje. Samen zijn we naar Indië gekomen.

Ja, nu zitten we hier. En wat zal ik daarvan vertellen. We zijn gauw uitgepraat.

Jij, man van de Landmacht, Luchtmacht of Zeemacht, — Wapenbroeder. Jouw verhaal is misschien niet anders. Ik hoef dus niets te vertellen van patrouilles en wachtkloppen, van

snikhete dagen en koele tropennachten, van bergen en dalen, extremisten en vluchtelingen. Je weet er alles van. Van de mooie dingen: de ontroerende dank van de bruine bevolking. En van de beroerde dingen: het niet begrijpen van eigen volk.

Het verlangen naar huis. Maar ik merk dat ook andere gedachten bij je opkomen. Als je straks terug gaat, moet je veel achter laten: Indië, het land en het volk, dat je dierbaar is geworden. En er wringt nog iets, er is een ellendig gevoel in je. Want je piekert erover, wat ervan terecht gekomen is van je illusies om landgenoten te bevrijden uit de kampen! Je wilt opstandig worden en vloeken, omdat je denkt aan de vele kruisen, ergens op een eenzaam ere-kerkhof

Heb je er dan toch spijt van, dat je bent gegaan? Ik hoef er geen doekjes om te winden. Zo denk ik vaak tegenwoordig. En ik maak me woest. Zo dacht ik gisteren nog. Ook, toen de facteur een brief bracht. Een brief van een meisje, je weet wel, van één van die duizenden meisjes in het Vaderland, die daar met ons meestrijden en meelevens in het thuisfront. Die, tussen haakjes bewijzen, dat het met de ondank van eigen volk niet zo groot is als je er zelf wel eens van maakt. En in die brief stelde ze mij een vraag: „Ik ben nu oud genoeg en ik zou ook heel graag naar Indië willen gaan. Bij het Rode Kruis. Het lijkt me heerlijk toe om die arme mensen daar te helpen, zieken te verplegen, om mensen blij te maken, die zolang in angst hebben gezeten. Om mee te helpen aan dat mooie werk, dat jullie daar doen, en waarvan je mij zoveel geschreven hebt. Hoe meer ik er aan denk, hoe groter mijn verlangen wordt om ook naar dat mooie land te komen. Wat denk jij ervan?”

Kijk, Wapenbroeder. Toen wist ik het weer. Dat meisje-van-het-thuisfront moest mij herinneren aan alles wat we hier hebben gedaan. Aan alles, wat nooit verkeerdt kan zijn geweest. Ook hieraan, dat je er toch geen spijt van hoeft te hebben, dat je toen je handtekening hebt gezet.

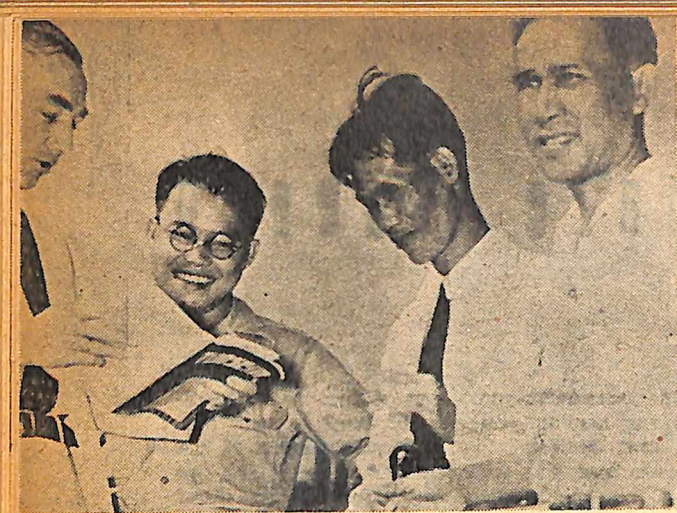
En ik heb haar geantwoord. Ik heb haar nog veel meer van Indië verteld. Maar ik heb geschreven: je moet zelf maar beslissen. Je vraagt waarom. Ik durf nooit weer iemand over te halen naar Indië te gaan! Want ik denk aan mijn dorpsgenoot. Hij voelde er niet zo veel voor. Maar eindelijk gaf hij toe. Hij heeft ook zijn handtekening gezet en is meegegaan.

Samen uit, samen thuis, hadden we afgesproken.

En nu... nu zet hij alles op alles om mij over te halen in Indië te blijven...!!!

JNDISCH

Jantje

In de „Nieuwsgier“ te Batavia, waarvan de hoofdredacteur J. H. Ritman zeer nauwe relaties met de heer Van Mook onderhoudt, verscheen een paar dagen vóór het besluit tot militaire actie viel, het verhaal van Jantje.

Jantje, zo luidt het bekende verhaal, was terwijl moeder in het warenhuis boodschappen deed, op een hobbelpaard geklommen. Hij was, toen moeder klaar was, met geen overreding te bewegen af te dalen van dat hobbelpaard dat hij zoal niet de jure, dan toch de facto had beklommen.

Moeder praatte en praatte, doch vergeefs. Tenslotte werd de psycholoog van 't warenhuis er bij gehaald. Deze stapte op Jantje af en fluisterde hem iets in het oor. En ziet, Jantje kwam zeer snel van zijn hobbelpaard, gaf moeder een handje en ging gewillig met haar mee.

Ondervraagd, hoe hij dit snelle resultaat bereikt had, bleek het procédé van de psychiater eenvoudig. Hij had alleen gezegd: „Jantje, als je nu niet als de gesmeerde bliksem van dat hobbelpaard afkomt, krijg je een pak slaag zoals je nog nooit gehad hebt, versta je me?”

Een leerzaam verhaaltje.... Het feit, dat het verteld werd in een blad, waarvan de hoofdredacteur zeer nauw met de heer Van Mook gelieerd is, had voor de Jantjes van de Republiek een aanwijzing kunnen zijn, dat het nu menens werd....

Twée Consuls-Generaal

Het is zeker opmerkelijk, dat juist thans zowel de Verenigde Staten als Groot-Brittannië hun consuls-generaal te Batavia door nieuwe figuren doen vervangen.

De Amerikaan, die Walter Foote opvolgt, komt uit Rome. Was in Amerika voor instructies en gaat via Den Haag naar Batavia. Hij was nooit in Indië.

De Engelsman, die John L. M. Mitcheson opvolgt, was ook nog nooit in Indië. Maar hij komt uit Helsinki en diende tevoren op andere moeilijke plaatsen. Men noemt hem: de stormvogel van de Britse consulaire dienst....

Nieuwe twistappel

Het is hier in Nederland maar weinigen opgevallen, dat de leiding der Republiek er vlak voordat onze troepen gingen optreden in geslaagd was een nieuwe twistappel te vinden. Dit nieuwe twistpunt bestond in de datum van 1 Januari 1949.

In de Tweede Kamer vestigde minister Jonkman er reeds de aandacht op, dat de datum van 1 Januari 1949 voor de vestiging van de Verenigde Staten van Indonesië een richtdatum is en niet als bindend moet worden beschouwd.

In Jogja heeft premier Sjarifoedin daar

toen prompt met een radio-rede op geantwoord. En natuurlijk sprak Sjarifoedin dadelijk van „verdragsbreuk“ en van „schending van Linggadjati“. Kijk nu die Nederlanders, zei Sjarifoedin. Zij beloven de V. S. van Indonesië op een bepaalde datum, en nu komen zij er weer op terug.

De letterlijke tekst bewijst het tegendeel. In art. 12 van Linggadjati staat: „De Nederlandse regering en de regering van de Republiek zullen er naar streven, dat de vestiging van de V. S. van Indonesië en van de Ned.-Indonesische Unie haar beslag krijgt voor 1 Januari 1949“. De Maleise tekst spreekt van „akan mengoesahakan, soepaja“ etc.

Dat is duidelijk genoeg. Even duidelijk is in art. 12 de stichting van de Nederlands-Indonesische Unie direct verbonden aan die van de V. S. van Indonesië. Maar men kan nu eenmaal overeenkomsten niet zó duidelijk maken, of deze leiding van deze Republiek vindt wel een reden, om ze niet na te komen.

De blokkade en de duurte

Totdat onze troepen hun actie begonnen heeft de Republiek, ondanks talloze toezeggingen, de voedselblokkade strikt gehandhaafd. Zij heeft getracht, de Nederlandse enclaves op Java en Sumatra uit te hongeren. Het gevolg was, dat niet alleen voor de militairen alle voedsel geïmporteerd moest worden, maar dat ook voor de gewone bevolking — Nederlanders, Indonesiërs, Chinezen — het voedsel schaars bleef en de prijzen hoog.

Het sterkst sprak dit in Semarang, waar enige honderdduizenden mensen op een door Nederlandse troepen bewaakt eiland van orde, rust en vrede leefden.

Een bericht van 12 Juli leert, hoe nijpend daar de toestand was geworden.

Het duurtepeil in Semarang heeft in de afgelopen maanden weer een nieuw hoogtepunt bereikt. Wat de prijzen op de vrije markt betreft, bedroegen de kosten voor de eerste levensbehoeften in Mei ruim 42 maal zoveel als in 1938.

Bij deelneming aan de distributie was dit cijfer 29 maal zo hoog. Met deze hoge indexcijfers heeft Semarang zich een trieste eerste plaats in de voeding op Java veroverd. Gelukkig is in Juni een scherpe daling ingetreden en bedroeg het indexcijfer voor wat de vrije markt betreft nog „maar“ ruim 3100.

Ongetwijfeld is de hoofdoorzaak van deze ontzagwekkende hoge cijfers gelegen in de afsluiting van het achterland. Voor Soerabaja b.v. was het indexcijfer voor levensbehoeften op de vrije markt in Februari, dus voor de bezetting van Modjokerto, ruim 4900.

In Mei was dit gedaald tot „maar“ circa 1800, altijd nog een indrukwekkend getal.

Theorie en praktijk

Op 11 Juli 1947 hield president Soekarno een radio-rede. Hij zeide:

„Onze nieuwe regering heeft reeds maatregelen getroffen, waarvan de doeltreffendheid door niemand kan worden ontkend.

De wereld heeft zich niet te verwonderen over de middelen die de republiek bezit om haar plichten na te komen. Wij herinneren ons nog hoe eens de republiek de zware

plicht volvoerde toen de afvoer van de Japanners door de Engelsen aan ons was opgedragen. Daarom kan ik garanderen dat iedere vreemdeling rustig en in vrede kan werken voor zijn brood. Ik herhaal: „Ik kan garanderen“, aldus de rede van president Soekarno, over radio Djocja op 11 Juli j.l.

President Soekarno trof het niet. Want juist tezelfder tijd hield één van zijn generaals ook een rede, zij het niet voor de radio. En deze „generaal-majoor“ Moestopo deelde zijn verheugde toehoorders mede, dat hij zijn troepen het bevel had gegeven „om alle Hollandse vijanden met bekwame spoed te onthoofden“.

Nu heeft de „generaal-majoor“, die op dit ogenblik natuurlijk met al zijn troepen aan de haal is, uiteraard geen „Hollandse vijanden“ bij de hand, om te onthoofden. Maar de uitspraak is een opmerkelijk pendant voor de uitlatingen van Soekarno.

En het hele geval kan ter illustratie dienen voor de stelling, dat met deze heren van de Republiek, president en generaals, elke overeenkomst dwaasheid is, elk contact onvruchtbaar en elk overleg waardeloos.

Om te onthouden

Er zijn natuurlijk ontelbare uitspraken van „ministers“, „generaals“ en andere hoogwaardigheidsbekleders der Republiek, die bewezen hoezeer het deze lieden „ernst“ was met alles, wat zij met de Nederlanders overeen kwamen.

Zo verklaarde in een interview op 10 Juli de heer Moh. Natsir, ex-minister van Voorlichting, in de „Berita Indonesia“:

„... ofschoon de Nederlanders nu uiterlijk gewonnen hebben, zullen de Indonesiërs hen niet vertrouwen en hen des te meer haten.... Ook in het buitenland hebben zij een slechte naam gekregen....“

Natuurlijk is dit geen nieuws. Wij wisten zeer nauwkeurig, welke gezindheid heerste onder de ministers, die president Soekarno om zich heen placht te verzamelen. Maar er bestaan groepen in Nederland, die toegankelijk zijn voor de dwaze bewering, dat ons militair optreden eigenlijk pas deze lieden van ons zou „vervreemden“. Het antwoord

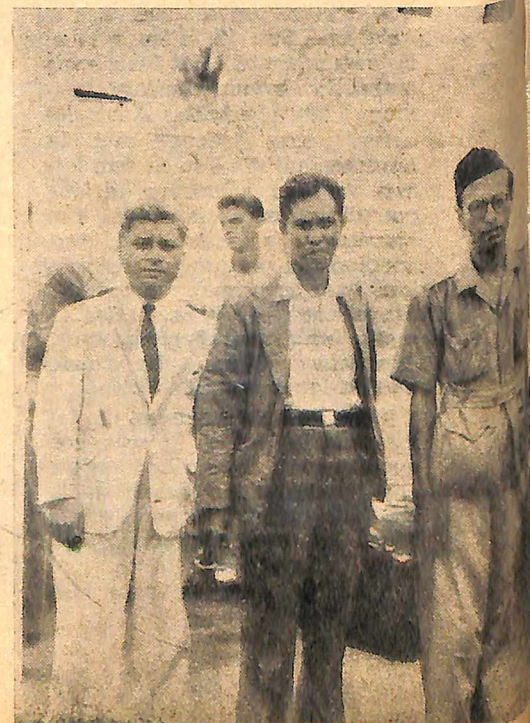

Foto links: Leden van de West-Borneo Raad, te Batavia vertoovend. V.l.n.r.: mr. J. Kiers, de heren Oewang Oeray, Lim Bok Ming en Abdoel Moetalib Rifal. Foto rechts: KLM-directeur Plesman tijdens de inspectie van Kemajoran. Links: de heer L. Mees; geheel rechts lt. kol. de Bruyn van de Vliegtuig-transport-groep. Naast hem KLM-vertegenwoordiger de heer Oos van Delden.

ALLERLEI

is: zij waren al „vervreemd“ voordat een schot gelost werd. Zij waren al vervreemd, vijandig en te kwader trouw, toen van Nederlandse zijde nog alles in het werk werd gesteld om hen tot samenwerking te bewegen. Vergeefs. Niet met deze figuren is samen te werken. Wel met de tientallen miljoenen, die zij onderdrukken.

Bloemlezing

Hieronder volgt een door het „A.I.D.“ op 14 Juli, enkele dagen voordat de militaire actie moest worden ingezet, samengestelde bloemlezing. Zij geeft een aantal actuele gevallen van bestandschendingen door de Republiek. Men bedenke, dat dit gevallen zijn, die zich in enkele dagen — 7 tot 12 Juli — hebben voorgedaan en dat men alleen een zevental vermeldt, dat in West-Java gebeurde.

Sedert tien dagen wordt moedwillige vernieling gemeld van grote arealen der Bosreserve in de bergen ten Westen van Tandjongsari, Noord-Oost van Bandoeng. Grote complexen kina en vrijwel het gehele thee-areaal o.a. van de onderneming, Djatinanggor zijn geroid.

In het Buitenzorgse zijn op één onderneming in Republikeins gebied sedert enkele weken ruim 2400 man dagelijks bezig alle rubberbomen te „ringen“, waarbij de bast op een hoogte van circa 1 meter boven de grond wordt afgeschild. Dit bedrijf vermoordt honderden hectaren van Indië's kostbaarste deviezen-bezit.

Explosies en vernielingen buiten onze demarcatielijnen gaan rustig voort. Te Bandoeng weerklinken dagelijks nog de ontploffingen.

Terwijl op Nederlands gebied te Modjokerto de spoorlijn ten koste van zware arbeid hersteld wordt gaat men aan Republikeinse zijde lustig voort met het opbreken van kilometers spoorlijn in de richting van Djombang.

Donderdag j.l. zijn in de nabijheid van de Pestbarakken te Waroengkondang (Tjiandjoer) dank zij de medewerking der loyale bevolking vijftien geïnfiltreerde pemoedas opgepakt. Bij hen bevonden zich twee in mannenkleden gestoken „pemoedi's“. Dit

gezelschap had twee landmijnen bij zich, een revolver en enkele fietsen. Het voorlopig onderzoek heeft uitgewezen, dat zij de demarcatielijnen waren overgestoken in opdracht van de T.R.I., met als doel: sabotage en terreur.

In de nacht van 7 Juli werden in de desa Tjipada bij Lembang (Noord van Bandoeng) op Nederlands gebied 4 mensen ontvoerd. Zij wisten in de nacht te ontsnappen en keerden weer om hun ervaringen te rapporteren.

In het Zuidelijk gebied van de Nederlandse enclave van Bandoeng zag een desaman, dat enige lieden verdacht graafwerk verrichtten in een verkeersweg. Hij wist ongezien weg te komen en verwittigde het Nederlands gezag van zijn bevindingen. Op de aangewezen plaatsen werden landmijnen gevonden.

Het Sabotage-Complot

Alweder zeer leerzaam, en nuttig om vast te leggen, is de historie van het sabotage-complot, dat te Bandoeng enige weken geleden ontdekt werd. Daarbij waren niet alleen leiders en leden van de „Gerakan Indonesia Merdeka“ betrokken, maar ook van de „Badan Penasehat Indonesia“, het „Indonesisch advies-college“.

Brotokoesomo, de eerste gearresteerde, was voorzitter van de jongerenbeweging. Na de aanvaarding van het gearafeerde ontwerp-accoord van Linggadjadi, zette de G.I.M. een hooggestemd „vredesoffensief“ in, waarbij hij zich geheel baseerde op de grondgedachten van het accoord en samenwerking op elk gebied propageerde. Toen R.S. Brotokoesomo evenwel zag, dat van een uitvoering van het accoord van Linggadjadi vooralsnog niets zou komen en dat de pogingen van de Tentara Rakjat Indonesia (thans T. N. I.) om in het gebied binnen de beveiligingsgordel rond Bandoeng te infiltreren, werden voortgezet, toen veranderde Brotokoesomo van tactiek. Hij nam contact op met het onderdeel van de „Staf Oemoem“ (de generale staf der T.R.I.), dat met spionage en sabotage in het bezette gebied van Bandoeng belast was. Via Brotokoesomo c.s. was het dan, dat aan T.R.I.-officieren, die langs sluipwegen en onder vermomming Bandoeng wisten binnen te dringen, huisvesting werd gegeven. O.a. maakte dat contact mogelijk dat voorbereidingen werden getroffen om de massa-meeting van de „Pasoendan“ te verstoren.

Het was steeds duidelijker, dat de in B.P.I. en G.I.M. gegroepede, sterk-Republikeins georiënteerde Indonesiërs, bij een Republikeinse vestiging in Bandoeng daarbij een actieve rol wensten te spelen. Naar vermind had reeds een voorlopige verdeling van gezagsfuncties plaats gehad.

De stichting van „Partai Rakjat Pasoendan“ was een doorn in het oog dezer B.P.I.-groepering, waarin het Javaanse element domineerde. Kort na de massameeting van 4 Mei heeft de heer Brotokoesomo gepoogd een contra-meeting te houden, welke moest worden verboden, toen bleek, dat het doel niet slechts was een anti-separatistische propaganda te voeren, doch ook ziertjes te winnen voor de gecamoufleerde activiteit. De G.I.M. misschien niet als geheel, doch een deel der leden was intussen in een anti-Nederlandse stemming gekomen, welke ge-

voed werd door de onder hen circulerende geruchten over de Nederlandse hulp aan de Partai Rakjat Pasoendan. Behalve Brotokoesomo voerde de adviseur Soenarjo een heftige anti-Nederlandse propaganda. Zo deed ook de adviseur D. P. Palar, die thans ook tot de gearresteerden behoort. Van dr. Notonindoto, (oud-) lid van de „Masjoemi“ is bekend geworden, dat hij huisvesting verleende aan twee leden der T.R.I. Dr. Noto, een accountant, behoorde naar het schein, tot de gematigden onder de leden der B.P.I. Dr. Erwin Soeratman's arrestatie komt als een verrassing, daar ook hij geruime tijd is aangehouden en daarna in vrijheid werd gesteld.

Bij dit alles is niet de indruk gekregen dat de T.R.I.-„staf oemoem“ sterke steunpunten had in de vorengenoemde personen. Er werd krachtig ingegrepen, toen het nodig bleek een concretisering van het bevoegde sabotage-complot te voorkomen.

Negen maal doodstraf

Het moet met name voor de talloze Nederlanders, die jarenlang in de Indische kampen onder de dreigende schaduw van de Kempetai hebben geleefd, van enig belang zijn het einde te vernemen van de Kempetai-leiding te Batavia.

Dit einde kwam voor deze Japanse Gestapoleiders toen tegen negen van de dertig beklagden door de auditeur-militair bij de temporaire krijgsraad mr. J. Beer, na een fel requisitoir, dat een uur duurde, de doodstraf werd geëist. De commandant van de Kempei Tai, de 29-jarige Japanse majoor Choo Koonosuke, was de eerste, tegen wie deze straf werd gevraagd, op grond van „oorlogsmisdrijven, systematische terreur en folteringen van burgers“. De namen van de andere zijn: Taniguchi Kiyoshi, Kato Michitaro, Goka Shigeo, Morimoto Aratu, Miki Yutaka, Ogata Bunji, Tsukumoto Masayoshi en Susuki.

Tegen de andere beklagden werd achtereenvolgens tweemaal 20 jaar, vijfmaal 15 jaar, eenmaal 13 jaar, zevenmaal 10 jaar, viermaal 8 jaar en tweemaal 5 jaar gevangenisstraf geëist.

„Het beeld, gedurende de drie en een half jaar, dat de Kempei, gevreesd en gehaat door geheel Indië, optrad, is steeds hetzelfde geweest“, aldus mr. Beer in zijn requisitoir, „gedurende al die tijd was er sprake van terreur, bruut geweld, mishandeling en foltering“.

Spr. releveerde vervolgens in het kort de zaken, welke in de loop van het proces zijn behandeld. In het bijzonder memoreerde spr. de houding van mevrouw Van Mook, welke volgens getuigenverklaringen van die aard was, dat zij niet alleen de bewondering van haar mede-arrestanten afdwong, doch hen tevens de zedelijke moed gaf om tegen de Kempei Tai door te vech-

(Vervolg op pag. 18)

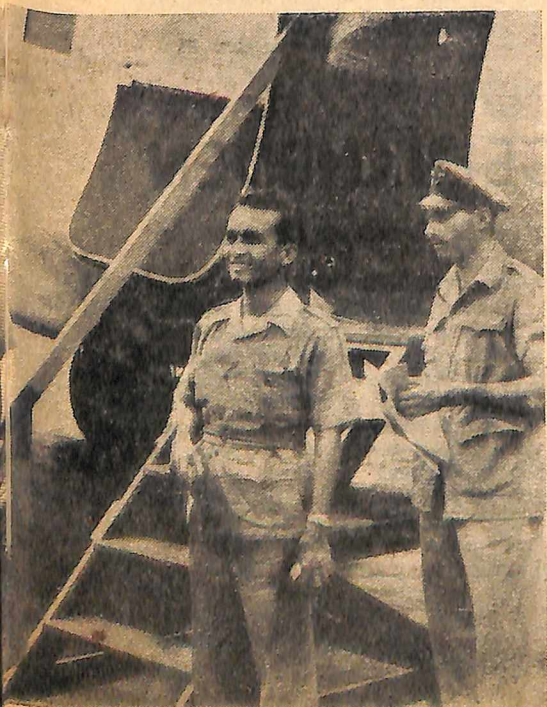

Foto midden: Op 7 Juli vertrok minister Setiadjit in een hem door de Nederlanders verstrekt vliegtuig naar Djokjakarta - één van de ontelbare reizen heen-en-weer tussen Batavia en Djokja, waarvan het resultaat altijd even teleurstellend is. Naast hem de ministers Leimena en Gani.

DOERIAN

de gestekelde

W

elk een vrucht. Welk een stank!

Een veel omstreden object, bijna een toetssteen voor levensbeschouwingen.

Men kan pro of contra zijn en elkaar daarom méér verachten dan om de kwestie jazz of muziek, Colijn of Vorrink. Er zijn huwelijken fout gegaan omdat mevrouw alleen in de garage doerian mocht eten. Er zijn schrijvers, die bladzijden lang de lof van de „King of fruits” gezongen hebben en die een doerian alleen reeds een reis naar Java waard achten, en die op de brug van het schip reeds stonden te snuffelen.

En alle beschrijvingen van smaak en geur schieten te kort. Steeds weer is de eerste vergelijking met room, maar de één denkt er ook bij aan uien met vanille, de ander zegt: room met hazelnoten en bananen, met een vleugje knoflook.

Zo kan ik doorgaan. Die adoratie is geen onzin, geen waanproduct van de beschaving. Ook de dieren delen in de heftige voorkeur. Een Amerikaan verbleef een jaar in het oerwoud van Sumatra temidden van een groep doerianbomen en beschreef de strijd om dit vitale punt in een boek.

Olifanten, tijgers, beren, orangoetans (die eigenlijk anders heten) en de echte orang-oetans, de wilde bosmensen of Koeboes, wachten met ongeduld op het rijp worden der vruchten. De Indonesiër spreekt dan van de heerlijke geur (wangi) en ik kan dat aanvoelen.

Het is inderdaad een aardse, zinnelijke geur, wel is waar niet fris, maar ook niet schraal, juist vol en rijk. Geen wonder dat de vrucht in verbinding gebracht wordt met instincten. Het gedrag der dieren tegenover de doerian is ook geheel anders dan tegenover voedsel. Ik nam de proef op dieren in de dierentuin. Een geurende doerian gaf emotie in het apenhok. De grote, woeste orangoetan stak verlangend de armen uit en hield de gestekelde vrucht vast omkleed. Helaas kon deze niet door de tralies en was de aap niet in staat de vrucht stuk te maken. Een uur lang zat hij met gestrekte armen, de vrucht alsmaar omknellend en bang haar los te laten. Een klap met een stuk hout deed de vrucht op de grond rollen, waarna een stuk er van de beloning vormde. Het wijfje mocht de afgelikte pitten bekluiven.

De olifant liep snuffelend en nerveus rond. Zou hij toch ooit in zijn leven in de natuur een doerian geproefd hebben? In gevangenschap ook waarschijnlijk niet. Het publiek loopt nu eenmaal niet met doerians op zak. En toch die belangstelling! Zou het een geheimzinnige instinctieve reactie op de geur zijn?

Hup, daar gaat de vrucht het hok in! Zelfs voor de machtige olifantspoten zijn echter de stekels te gevaarlijk. Voorzichtig rolt het dier de vrucht heen en weer tot de punten op het beton afgesleten zijn. Daarna komt pas de klap en slijt de vrucht open.

Een jager vertelde mij later, dat deze handeling een herhaling was van de oerbosmethode. Maar daar heeft het rollen

tot gevolg dat de stekels bedekt worden met een beschermende laag aarde.

De hele inhoud ging naar binnen met behulp van de slurf en werd voorzichtig en lichtsmakend genoten. Na een poos spuwde het dier de pitten uit. Maar een poosje later werd de verleiding te groot en verdwenen de pitten weer in de muil.

Nu komt de biologische kant van de zaak. Wat is het eigenlijk dat men eet? Geen vruchtvlees, want dat zijn de schillen, die men weggooit. Het eetbare deel is iets, dat Europese vruchten niet hebben, nl. een zaadrok. Op deze wijze krijgen de vruchten een hard pantser tegen onbevoegden en zijn ze toch eetbaar. De zachte zaadrok is zeer oliehoudend, ook al iets bijzonders voor vruchten. Misschien is het om deze aparte samenstelling, dat zelfs roofdieren de vruchten eten. De advocaatvrucht is ook een olievrucht en wordt ook door roofdieren gegeten.

Waarom is deze vrucht zoals ze is? Ten slotte zijn vruchten dingen van de plant en voor de plant om het zaad te doen verspreiden. Het ontbreken van kleur wijst er op, dat vogels (oogdieren!) ongewenst zijn. De geur wijst er op, dat de vrucht aan reukdieren, dus zoogdieren, wenst op te vallen. Dat de vruchten niet aan de boom rijp worden, doch bij rijpheid afvallen en pas daarna opengaan en de geur verspreiden, wijst er op, dat met gronddieren contact gezocht wordt. De grootte en de stevigheid, de zware bewapening, wijzen op zeer grote dieren. Ten slotte is het nodig, dat de enige cm. grote pitten worden ingeslikt, wil het zaad over enige afstand verspreid worden. Dit vereist een groot keelgat. We denken dus aan olifanten als natuurlijke verspreiders en niet zo zeer aan herkauwers. Want er is nog een punt: komen de zaden wel ongeschonden te voorschijn, zodat ze kunnen ontkiemen?

We zagen reeds, dat de zaden door de dierentuinolfant met veel zorg behandeld werden. Blijkbaar is er iets in het zaad, dat onaangenaam smaakt en het dier dwingt voorzichtig te kauwen. (Wij hebben zulke ervaring met doekoe-pitten.)

Het zou de moeite waard zijn precies alle dierlijke banden met doerians na te gaan. Het echte doerian land is Borneo en het is nog altijd niet zeker of daar wilde olifanten geleefd hebben.

U ziet, aan een vrucht is meer te zien dan u eerst dacht. Trouwens, u zult ook doerian ontmoeten op plaatsen waar u dit niet vermoedt. De zaadrok van de gestekelde heeft bij de Indonesiër de reputatie van verjongend te zijn. Dit gerucht is verder doorgedrongen, zodat in Amerikaanse „krachtmiddelen” veel doerian verwerkt wordt. Tonnen van de pulp gingen vroeger elk jaar naar Amerika. In Ambon at ik de vruchten voor 2 cent. Snapt u nu iets van de Ambonnees en zijn vaderlandsliefde?

Dr. L. van der Pijl.

NIEUW-GUINEA EN EMIGRATIEMOGELIJKHEDEN

Bij emigratie naar vreemde landen verliezen wij een gedeelte van onze beste jonge mensen; zij worden Nederlander af. Ook raken wij een belangrijk sommetje geld kwijt. Het inzetkapitaal komt niet terug, want bij welslagen komen de voordelen het vreemde land en niet ons zelf ten goede. Dit is echter niet alles, zelfs niet het belangrijkste. Men kan met betrekkelijk veel moeite en kosten enige honderden, zeg enige duizenden van onze mensen naar buiten laten gaan, die daarmee wellicht aan een behoorlijk bestaan geholpen zijn, maar brengt dat ook maar enigszins het vraagstuk van overbevolking nader tot oplossing? Neen, niet waar.

Wil emigratie helpen dan moet het gaan niet bij duizenden maar bij honderdduizenden; dan moeten wij elders Nederlandse volksplantingen stichten, zoals wij dat vroeger gedaan

hebben in Zuid-Afrika, in Amerika, zoals de Engelsen dat hebben gedaan in Australië.

Wij moeten deze zaak bekijken van een ruimer, van een nationaal standpunt en niet slechts het belang van enkele bevolkingsgroepen op het oog hebben. Voor emigratie in het groot, voor transmigratie is nodig... ruimte en medezeggenschap in het bestuur van het land dat voor dit doel in aanmerking komt. Ook moet het, wat klimaat en vruchtbaarheid betreft, zo wezen, dat zelfwerkzaamheid en bestaansmogelijkheden verzekerd zijn. Ik ken maar één land, dat ons in dit opzicht een kans biedt, Nieuw-Guinea.

Nieuw-Guinea, voor de helft onder Nederlands bestuur, is een bergland, wiens bodem zich van zeeniveau uitstrekt tot sneeuwgebieden toe. Het is zeer schaars bevolkt, heeft wat onze helft aangaat, naar schatting hoogstens 1 miljoen in-

Geld te koop

In Batavia woedt de geldhandel

In Batavia is op het ogenblik een grote vraag naar Hollands geld. Voor een briefje van f 10.- betaalt men vlot f 20.- Nica-geld. Men kan er ook f 25.- republikeins geld voor krijgen

Rustig wandelen we over Passar Baroe en bekijken de étalages der winkels. Opeens worden we aangeklampt door een Chinees jongetje. „Hollands geld, meneer?” vraagt hij begerig. We laten hem een briefje van f 10.- zien. Hoeveel hij er voor geeft. „Achttien gulden.” En als we doorlopen, biedt hij hoger: f 19.- meneer, f 20.- meneer, f 21.- meneer.” Bij f 22.- stopt hij. We lachen en lopen door.

Maar daar worden we aangeklampt door een ander. „Of we Hollands geld hebben?” „Ja, volop” „Hoeveel dan wel?” „Tienduizend gulden.” „Of hij het kopen kan?” „Nu dat zal moeilijk gaan, het geld is namelijk in Holland.” Woedend draait hij zich om.

Keer op keer worden we nu aangeklampt. Steeds is het dezelfde vraag: „Hollands geld, meneer?” Op de duur wordt het vervelend.

Op Passar Glodok, in de benedenstad, is het nog veel erger. Daar is de grote geldmarkt. Aan kleine tafeltjes zitten onder parasolletjes de handelaren. De tafels liggen bezaaid met geld, Hollands, Nica en Republikeins geld, zilveren papiergeld, dollars en ponden. Natuurlijk is ook hier de handel - als alle handel in Indië - in Chinese handen.

Het is werkelijk een zot effect daar enkele tientallen tafeltjes met er achter tronende welgedane Chinezen te zien, waarop stapels bankbiljetten liggen. Ook hier is dé grote vraag: „Hollands geld.” Vrij regelmatig worden transacties afgesloten. Merkwaardig is het dat men voor klein geld (guldens en rijksdaalders) in verhouding minder betaalt dan voor de hogere waarden. Ook staat het Nederlandse zilvergeld lager genoteerd dan het papiergeld!

Van enig ingrijpen tegen deze deviezenhandel is geen sprake. Openlijk en ten aanschouwe van iedereen gaat hier steeds meer Nederlands geld over in vreemde handen. Waar zou dit geld uiteindelijk wel blijven? Sombere vermoedens lijken hier gerechtvaardigd.

C. H. Schaap.

DRingend verzoek om hulp

©

Het betreft hier een tienjarig meisje uit de Minahassa. Haar moeder woont op Batavia. Mijn echtgenote had bij haar vertrek daarheen het kindje in huis opgenomen. Zij moest echter op medisch advies voor een half jaar naar Zwitserland. Medio Juni is zij nu daarheen vertrokken. De kosten voor de eerste drie maanden zijn gestort, doch nu moet er nog geld bijeenverzameld worden voor de laatste drie maanden. Bovendien moet de treinreis heen en weer naar Zwitserland nog worden betaald. De kosten bedragen f 6.- per dag. Over drie maanden bedraagt dit dus f 540.-, plus de reiskosten heen en weer naar en van Zwitserland.

Indien de lezers van het orgaan „Oost en West” een kleine bijdrage willen gireren, dan komt het nodige geld ruimschoots binnen. Mocht er nu meer geld binnenkomen, dan voor dit kindje nodig is, dan wordt het overschot gebruikt voor t.b.c. patienten hier in Nederland.

De arbeid ten bate van t.b.c. patienten onder de Indische jongelui, gaat uit van het Comité tot Zedelijke Steunverlening aan Indische Jonge Mensen, te 's-Gravenhage. Vriendelijke lezer(s), stelt ons niet teleur. Uw hulp is dringend nodig. Stort uw bijdrage op gironummer van:

M. de Koning, Columbusstraat 134,
Den Haag, giro 396786.

Pakjes uit Indië

Van Celebes naar de Polder

Het was wel wat je noemt een gebeurtenis toen op die zonnige zomerdag de postbode het erf van een kleine boerderij in de Noord-Hollandse polder kwam opstappen. Moeder liep hem al tegemoet, want het kon weer een brief zijn van Herman uit Indië. En dat was altijd een feestdag in het gezin. Dan leefde men weer enige ogenblikken mee met de jongen in de tropen. Maar deze keer was het anders en teleurstelling tekende zich af op het gelaat van de moeder toen de bode zei: „Nee, geen brieven”.

Maar de stemming sloeg om toen uit de grote leren tas een pakje tevoorschijn kwam bedekt met vreemde postzegels.

Het is niet van Herman maar van een volkomen vreemde met een zeer eigenaardige naam. Moeder kan het nauwelijks uitspreken.

Voorzichtig openen zij het kleine doosje en voor de verbaasde blikken van de beide ouders ligt daar een prachtige zilveren broche met een grote blauwe steen. Er is een briefje bij dat geschreven is door een meisje uit Celebes. Uit de inhoud blijkt, dat zij een Menadonese is en lange tijd op Batavia gewerkt

heeft in het hospitaal als verpleegster. Zij schrijft, dat zij Herman verpleegde toen hij met een kaakfractuur in het ziekenhuis lag (en daar heeft die dekselse jongen niets van verteld!). Onder aan de brief staat dat zij moeder deze broche stuurt „uit dankbaarheid voor wat uw jongen voor ons volk gedaan heeft.”

Dan is het even stil in het koele boerenvertrek en de ogen van de moeder gaan naar het grote portret van haar zoon op de schoorsteenmantel. Haar jongen.

Vader legt zijn arm om de smalle schouders van zijn vrouw en zegt: „Ik ben erg gelukkig, dat ik zo'n jongen naar Indië mocht sturen.”

Het is zomer in de polder en de zon schijnt vooral in de harten van deze beide mensen. G. J. VERMEULEN.

De Beloning

Het gendokje, dat gevlucht was

Het was een zelig hoopje mens, dat zich enkele maanden geleden bij het in Bandoeng wonende gezin was komen aanbieden. Een gendokje van een jaar of twaalf met grote kinderogen, een knoedeltje op het achterhoofd en een mager ondervoed lichaam. Ze was geheel alleen zonder een enkel familielid terreur en opjagerij ontvlucht.

Het gezin, waar ze om een dienst vroeg, bestaat hier slechts uit zeven broertjes en zusjes, waarvan de vader in een kamp is gestorven en de Inheemse moeder zich nog op republikeins gebied bevindt. Dus zorgt het oudste meisje van vierentwintig, dat een betrekking heeft bij thuiskomst voor het gezin. Nu geassisteerd voortaan door gendok, die een werkijver bleek te bezitten voor zes.

Het duurde dan ook niet lang of ze waste, dweilde en kookte voor allemaal, wat een opmerkelijke prestatie mocht heten voor zo een kind nog.

Daarbij was zij ingelukkig weer bij Europeanen te mogen werken en sloop 's avonds tevreden in haar primitieve behuizing, omdat er geen betere was, op een stuk mat op de grond, naast het kippenhok, met een geïmproviseerd dakje van oud zeildoek boven haar. Toch wilde ze ondanks het ongerief van lekkages, voor geen geld ruilen met een verblijf ergens in de kampong.

En gendok werkte en ploeterde voor slechts de kost en een hele gulden snoepgeld in de maand, omdat men niet meer te missen had.

Dezer dagen nu is er een miniatuur „paleisje” voor gendok gereed gekomen. Want dankbare jongens, aan wie de toewijding van het kleine Soendaneesje niet zo maar was voorbijgegaan, bouwden uit wat bijeengegaarde losse planken, bamboe en blik op het erf een huisje, dat in het dak zelfs twee glazen pannen heeft om het licht door te laten. Van wie zal het zeggen waar, is een oud ijzeren ledikant opgescharreld met echte veren en een matras van zakken-goed. Op een tegen de muur getimmerd rekje staat in een flesje met water een bosje Marygolfs. Meer dan het bed kan er binnen niet staan, daarvoor is de ruimte er te gering. Maar een thans bolwangig hulpje in de huishouding is verrukt van die „roemah” en extra dankbaar gestemd en werkt nu voor tien!

A. I. D.

NIEUW-GUINEA EN EMIGRATIE- MOGELIJKHEDEN (Vervolg van pag. 12)

woners; is ongeveer 12 maal zo groot als Nederland. De kuststreken zijn warm en ongezond. Het heeft echter hoogvlakten met een heerlijk Europees klimaat. Berichten van bestuurs- en politieposten, van zending en missie luiden gunstig, wat de mogelijkheden betreft, op het gebied van landbouw, tuinbouw en veeteelt. Gedeeltelijk weet ik dit uit eigen aanschouwing.

Uitgebreide onderzoekingen in deze richting zijn in voorbereiding en hebben gelukkig de aandacht van de Indische en van onze regering. De bevolking is, zoals gezegd, zeer schaars en staat, wat de binnenlanden betreft, op een laag peil van ontwikkeling en beschaving. De sterfte vooral onder de kinderen is groot. Men heeft alleen waar Nederlandse bestuursposten zijn doctoren, poliklinieken, en... méér komen er ook niet als wij Nieuw-Guinea overlaten aan de genade van een Soekarno. Wanneer wij Nieuw-Guinea blijven besturen, zoals wij dat de andere eilanden hebben gedaan, dan komen ze er wel. Dan kan de Papoea-bevolking in getalsterkte toenemen, in ontwikkeling vooruitgaan; dan kan er rust, rechtszekerheid en welvaart komen.

Ter bescherming van de Inheemse bevolking en voor de ontwikkeling van Nieuw-Guinea is nodig, dat het onder ons rechtstreeks bestuur blijft en niet ingedeeld wordt bij de een of andere republiek. Wanneer wij het blijven besturen kunnen zending en missie ongestoord hun nuttige arbeid voortzetten, kan Nieuw-Guinea een Christenland worden en kunnen de schadelijke invloeden van het communisme worden geweerd. Als wij het blijven besturen, hebben wij een kans, dat daar Nederlandse volksplantingen worden gesticht en dat ons volk in grote getale daarheen kan trekken, dat onze driekleur daar blijft wapperen en Groot-Nederland niet verloren gaat.

Nieuw-Guinea moet blijven voor ons, voor ons Nederlanders. In het belang van de Papoea-bevolking en in het belang van onze kolonisten moeten Aziaten van andere eilanden niet blijvend worden toegelaten. Zij hebben bij eventuele emigratie van Java plaats genoeg op andere eilanden, die onder het beheer van een republiek staan.

Australië maakte voor zijn Nieuw-Guinea reeds soortgelijke wetten.*) Wij moeten dat ook doen. Voor het grote plan van emigratie naar Nieuw-Guinea acht ik twee dingen nodig. Ten eerste een goede organisatie hier te lande, waarin particulieren en regering samenwerken en ten tweede hulp en voorlichting van de Indische regering.

Dr. B. Vrijburg.

*) De Australische regering heeft op haar deel van Nieuw-Guinea een politiek gevolgd, welke weliswaar zorg geeft aan de op Nieuw-Guinea inheemse volken, doch die alle verdere immigratie strikt beperkt tot wat men in Australië noemt „white people.”

Redactie O.W.

Suriname in snap-shots

De Staten van Suriname hebben een motie aangenomen inzake nationalisatie van nutsbedrijven. De wenselijkheid werd uitgesproken om een onderzoek door het Bestuur te doen instellen voor de nationalisatie van licht en watervoorziening.

Opricht is een Museum-stichting onder de naam van Surinaams Museum te Paramaribo. Deze heeft ten doel:

1. het bijeenbrengen, onderhouden en exposeren van voorwerpen, kunstvoorwerpen, verzamelingen in het bijzonder Suriname betreffende.

2. Het doen houden van lezingen, voordrachten, concerten en filmvoorstellingen van algemeen wetenschappelijke en/of cultureel belang.

3. Het samenwerken met personen en lichamen, zowel in als buiten Suriname hetzelfde doel nastrevende.

Een wetsontwerp is ingediend aan de Staten ter invoering van de nieuwe spelling.

In 1946 steeg de bauxietuitvoer van 590.037 tot 799.726 metrieke ton. Aan belasting betaalde het bauxietbedrijf f 2.331.303 tegen f 1.032.961 in 1945. Aan

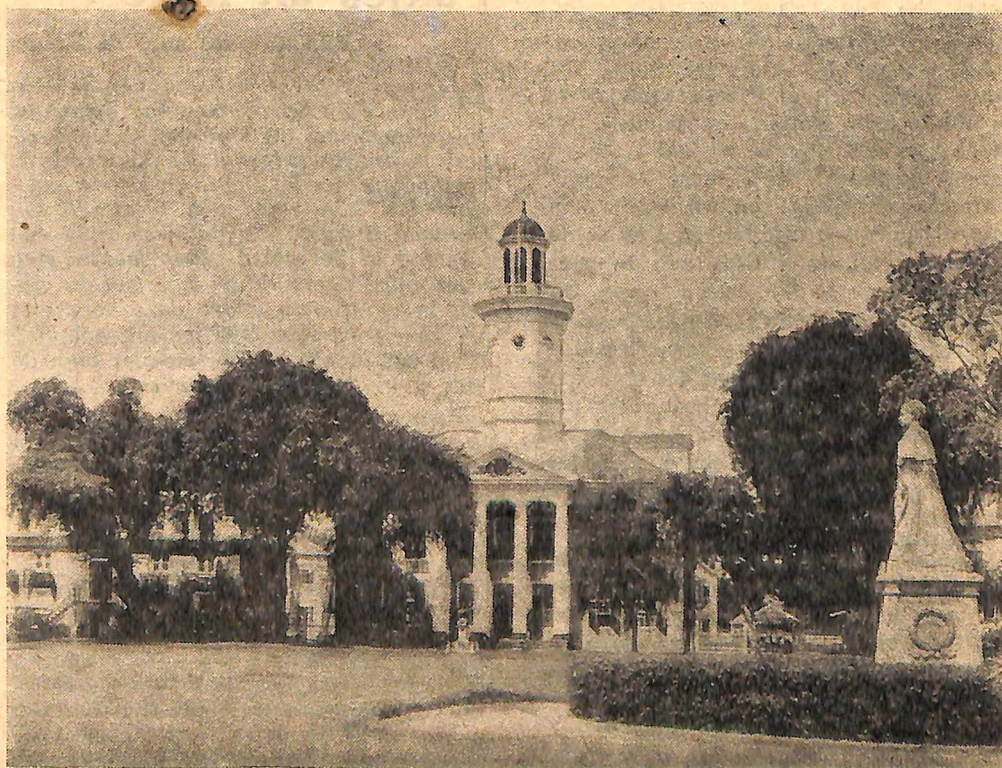
lonen gaf de bauxiet Maatschappij f 1.700.000 gulden uit tegen f 1.590.000 het jaar tevoren. Er kwamen 225 schepen binnen om bauxiet te vervoeren naar de V.S. Aan belasting voor de scheepvaart kwam f 361.201 in 's lands kas.

De productie van rijst (padi), cocos en citrus (sinaasappelen) bedroeg in miljoenen kg. en miljoenen stuks:

in 1942 respectievelijk: 40- 6,7 en 3,8
1943 „ 32- 6,5 en 9,1
1944 „ 29- 6,1 en 12,5
1945 „ 33- 9,1 en 13,8
1946 „ 51- 10 en 21,4

Trouwe lezers van „Trouw” schonken voor een zendingshospitaal in het oerwoud van Suriname een bedrag van f 10.000.

In een radiorede in de maand Mei heeft prof. ir. H. C. P. de Vos gezegd: „Suriname is groot, maar door de natuur stiefmoederlijk bedeed. Het is, voorzover men weet, arm aan ontginbare bodemschatten, en arm aan vruchtbare grond.” De rijke bauxietmijnen, het onontgonnen ijzer, de grote houtvoorraad en de steeds stijgende oogst aan sinaasappelen zijn door de spreker zeker vergeten!

Het Wilhelminaplein in Paramaribo

Kroniek van CURAÇÃO

Moeilijk (I)

Toen indertijd de Commissie uit de Staten van Curaçao in Nederland was om allerlei Curaçaose wensen toe te lichten bij de regering, kwam ook de heer ir. de la Try Ellis van Nederland om de regering in te lichten. Twee hoge Curaçaose ambtenaren, die in die dagen toevallig in het Moederland toefden, werden toen door de Gouverneur aan de heer Ellis toegevoegd. Michael Gorsira en de inspecteur van het onderwijs dr. Wybojan Goslinga. De heer Gorsira is inmiddels van zijn welverdiende rust gaan genieten; doch onlangs verscheen — voor de eerste maal sindsdien — dr. Goslinga als bestuurs-gemachtigde in een Vergadering der Staten. Zodra hij het woord wilde gaan voeren verlieten drie statenleden de zaal, zodat de vergadering onder het quorum kwam. Men had het dr. Goslinga zeer kwalijk genomen dat hij zitting had genomen in de commissie Ellis. En dit nu was het resultaat dezer boosheid. Men mag zich afvragen hoe lang dit duren zal. Het is een prestige kwestie voor het Bestuur en blijkt dat ook voor de Staten. Het gaat allemaal niet goedmoedig meer op de Antillen....

Moeilijk (II)

Ook dr. Herman Friedericy heeft het niet zo gemakkelijk gehad op Curaçao. Hij was er met enige andere heren heen gegaan om de Staten te vertellen van het regeringsstandpunt en de regeringsplannen ten aanzien van de toekomstige Status der Antillen. Maar zo gemakkelijk heeft ook hij het niet gehad. Het vuur is hem na aan de schenen gelegd. De heren hebben ook de pers te woord gestaan en ingelicht. Men moet, zo zeide Dr. Friedericy te dier gelegenheid de wijziging van de Curaçaose staatsregeling beschouwen als „een introductie tot het parlementaire stelsel“.

Instituten als deze worden altijd op sobere wijze geredigeerd. Dit geschiedt overal met de Grondwet b.v.; zou men hierbij enumeratief te werk gaan en b.v. opsommen wat de bevoegdheden van een bepaalde instantie zijn, dan werkt dat limitatief, d.w.z. dat dan ook kan geïnterpreteerd worden, dat andere bevoegdheden, die niet genoemd worden, niet verleend zijn. Dat heeft men nu juist willen voorkomen. Dat, waar een traditie voor deze dingen op Curaçao nog niet bestaat de toepassing moeilijkheden kan opleveren, valt, zo zeide de heer Friedericy, niet te loochenen, maar ten slotte groeit men naar een situatie die veel vrijer en ruimer is en waardoor dan aan het einde van een bepaalde periode een grondwetsherziening moet komen. De progressieve geest, met welke de Nederlandse Regering ten opzichte van de Overzeese Gebiedsdelen bezielde is, wordt, zo zeide dr. Friedericy gesteund door het Nederlandse volk. Dat blijkt ook in de politieke partijen. Steeds dichter komen deze volgens dr. Friedericy bij het standpunt van de regering te staan, niet alleen is dit het geval met de Partij-van-de-Arbeid, maar ook is dit zichtbaar in de Rooms-Katholieke Volkspartij en zelfs in de oppositionele partijen en is een duidelijke verschuiving naar het progressieve standpunt bemerkbaar in vergelijking met de toestand van een jaar geleden, zeide hij.

„De West speelt in dit alles natuurlijk een ondergeschikte

rol, het gaat in het bijzonder om Indonesië. Na de oorlog werd de Nederlandse regering overrompeld door de revolutie, omdat men in blindheid had geleefd. Vele Nederlanders waren teleurgesteld over de houding van Indonesië. Hier heeft men de nasleep van de oorlog niet gekend en gaat alles op geleidelijke wijze, zodat men zich over de West in Nederland geen zorg maakt. Dat komt vanzelf terecht“. Tot zover dr. Friedericy ter herconferentie. Dat het „vanzelf terecht“ zal komen helpen wij hem hopen.

Fel

Beurs- en Nieuwberichten trekken als volgt te velde tegen het blad „De Democraat“, orgaan van de Democratische Partij. Een illustratie van de huidige felheid, heersend op dat goede, zonnige bevoorrechte eiland.

Wanneer de redactie van de Democraat uitgeput is, en de heren zijn blijkbaar uitgeput, gezien de zwakke inhoud van de editie van gisteren terwijl grote gebeurtenissen zich in de Curaçaose politieke wereld afspelen, dan volgt zij het systeem van Goebbels. Dan wordt er een zondebok gezocht. Bij Goebbels waren het de Joden, bij de „Democraten“ — een schande zich zo'n titel te durven aanmeten —, is het „de gemuilkorfde pers, die de belangen van haar Joodse geldbeleggers moet behartigen“. Zulk geschrijf is wel een teken, dat het met de Democratische Partij gedaan is. Het is te vies om aan een verdere beantwoording papier te verspillen.

Blijkbaar zijn er toch nog wel mensen op Curaçao, die de gemuilkorfde pers willen lezen, gezien het steeds stijgende aantal lieden dat zich daarop abonneert. Het orgaan van de Democratische Partij heeft geen abonné's. Het blad wordt de gedweeë volgelingen in de maag geduwd. Om de adverteerders te lokken wordt in grote letters een oplaagcijfer afgedrukt, dat aan het een of andere fantastische brein ontsproten is. Zo misleidt men volgelingen en bonafide adverteerders. Maar het mag alles niet baten. Op Curaçao bestaan geen geheimen. Daarom kan het bedrog er niet gedijen.

Staatsregeling

De Staten van Curaçao hebben na een belangrijke vergadering hun advies vastgesteld op het Wetsontwerp-tot-wijziging-der-Staatsregeling. Bij het advies is een minderheidsnota gevoegd. De voornaamste strekking van het advies is, dat het zich stelt op het standpunt, indertijd in het rapport van de commissie De la Try Ellis als volgt geformuleerd: „De spanning tussen bestuurs- en volksovertuiging kan (dan ook) niet anders worden opgeheven dan door het Curaçaose Bestuur verantwoordelijk te maken aan het Curaçaose volk“. Dit is eigenlijk de spil waar alles om draait. Men is bovendien bevreesd dat de bedoelingen der regering door een enge interpretatie van het Bestuur niet tot hun recht zouden kunnen komen, met andere woorden: men heeft meer vertrouwen in de Regering dan in het Bestuur. Wij hopen op deze belangrijke dingen terug te komen, wanneer wij alle stukken tot onze beschikking hebben en wij — in een later stadium — de zaak kunnen overzien. Men kan niet zeggen dat de Staten in deze

Vergadering van groot optimisme over de Regeringsvoorstellen inzake de nieuwe Staatsregeling hebben blijk gegeven. Het enige Statutenlid dat blijkbaar van volledig vertrouwen bezielde was, bleek de Arubaan Victor Henriquez (één der door de gouverneur benoemde leden) te zijn. Dr. Da Costa Gomez heeft merkwaardig weinig gezegd, doch één uitlating zijnerzijds was typerend. Toen voorzitter Plantz op een gegeven ogenblik „een afkeurend gemompel“ deed horen reageerde Da Costa Gomez: „U kunt uiting geven aan wantrouwen en achterdocht, Mijnheer de Voorzitter, dat is Uw goed recht, doch wij hebben te doen met een fatsoenlijk land“. Dat fatsoenlijke land is Nederland. Dr. Harry Maal liet zich (uiteraard) in andere zin dan Da Costa Gomez uit:

Een visserman van Bonaire....

„De Koningin beloofde in December 1942 zelfbeschikkingsrecht en gelijkwaardigheid. Gelijkwaardigheid stond reeds tussen de regels van de Grondwet te lezen. Maar de Grondwet is steeds verkracht geweest, anders zou H. M. Curaçao nooit gelijkwaardigheid hebben willen beloven. Dr. Maal twijfelt niet aan de bedoelingen van H. M., maar het Koninklijk woord is door haar onderdanen op onfame wijze misbruikt. Curaçao heeft Nederland geholpen in de strijd van Nederland tegen zijn bezetters. Maar Curaçao kent de bezetting reeds meer dan drie eeuwen.

Maar steeds wordt het Curaçaose volk met een kluitje in het riet gestuurd. Deze Staatsregeling is voor Dr. Maal onaanvaardbaar. „Mijn stem of de Uwe, M. d. V., heeft geen waarde, want wij blijven een kolonie“. Dan volgt weer de bekende tirade van de roofstaat tussen Dollart en Wester-Schelde, van Duitse Methoden, van koloniën die wapengeweld gebruiken en de conclusie is dat de nieuwe staatsregeling weer het bekende bedrog is“.

Het (Arubaanse) Statutenlid Kwartz ziet in dit ontwerp toch weer de wens dat het eiland Curaçao de boventoon zal voeren in het gehele gebiedsdeel. „Het kapitaal, liggende om het Schottegat (de olie-El.) krijgt een bevoorrechte positie, de Gouverneur meer macht dan de Czaar van Rusland. Dit is geen democratie; geen baas in eigen huis.

Tenslotte een gulden woord van Aruba's Henny Eman, die zijn (zoveelste) pleidooi voor gelijkstelling van Curaçao en Aruba eindigde met de uitroep: „Aruba wil liever baas in eigen krot zijn, dan baas in andermans paleis“.

Gezien deze Statenvergadering hebben wij niet de indruk dat het „dat komt vanzelf terecht“ van de heer Friedericy erg steekhoudend is.

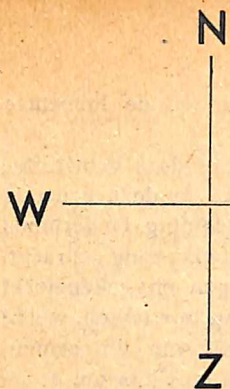
Caribiania

In Ocho Rios op Jamaica is de Caraïbische Commissie bijeen geweest. Er is veel besproken, dat uiteraard ook voor Nederland-in-de-Caraïsche-Zee van belang is. De gedelegeerde voor Nederland was onze gezant in Mexico, de oud-gouverneur van Suriname prof. dr. J. C. Kielstra. Onder andere is besloten dat de Commissie een uitgebreid onderzoek zal gaan instellen naar de industrieën en de industriële mogelijkheden van de Caraïbische gebieden, behorende tot de vier naties, die lid van de Commissie zijn; de Verenigde Staten, Groot-Britannië, Frankrijk en Nederland. In het speciale Comité dat de stoot tot dit onderzoek heeft gegeven, hadden o.a. zitting de heren Jong Baw (Suriname), Mr. J. C. Debrot (Curaçao) en Schiff van de Nederlandse ambassade te Washington. Verder is de Caribbean Tourist Development Association tot stand gekomen, waartoe ook Curaçao en Suriname zijn toegetreden. Men verneemt in Nederland vrijwel niets over de Caraïbische ontwikkelingsgang, waarbij Suriname en Curaçao toch zo nauw betrokken zijn. Het wordt waarlijk tijd dat aan deze negatie van belangrijke zaken eens een eind komt.

Diversen

Ir. F. van Heemskerk van Beest, directeur van Publieke werken van Amsterdam, gaat advies geven over de havenplannen van Aruba....; de Nederlandse regering gaat een gebrandschilderd raam voor de Statenzaal aanbieden als blijk van dankbaarheid voor de gedurende de oorlog, door Curaçao aan Nederland verleende hulp....; Nu de heer Gerharts de Staten heeft verlaten heeft de Gouverneur in diens plaats benoemd tot vertegenwoordiger van Bonaire in dat college; Apotheker Johan Aniceto de Jongh, die reeds vele jaren deze functie had vervuld. Apotheker de Jongh is geboren Bonariaan....; Een van de bezoekers van Curaçao was Dr. Carl Ackerman van de New-Yorkse Columbia Universiteit, die in Curaçao de oprichting van een school voor de journalisten was gaan voorbereiden....; in Beurs- en Nieuwsberichten geeft dr. A. J. C. Krafft in een serie artikelen een voorproef van zijn binnenkort te verschijnen werk over de oude, voorname families van Curaçao, het zijn buitengewoon interessante stukken, die een verhelderend licht werpen in de historie van de Antillen....; op Aruba is een afdeling opgericht van de Stichting voor Reclassering en Kinderbescherming in Curaçao....; Men gaat het Rif-Stadion van elektrische verlichting voorzien, zodat ook in de koelere avonden sport beoefend kan worden....; Aruba's Oranjestad heeft een steeds drukker wordende haven; er wordt met man en macht aan uitbreiding en betere outillering gewerkt....; Pascaderabaai, het tekenende lustoord, had heel vroeger de Indiaanse naam Maniguacóa. Waar toen het Indianendorpje van die naam lag, staat een paviljoen van de C.P.I.M. en dat heeft nu die oude naam herkreten....; de toneelgroep van het Algemeen Nederlandse Verbond heeft op Aruba een succesrijke voorstelling van „Het Chinese Landhuis“ gegeven. In Curaçao ziet men alleen amateur toneel en zo'n voorstelling is een hoogtepunt in het gezelligheidsleven der Antillen....; Ir. H. Kessener, directeur van het Rijksinstituut voor de zuivering van afvalwater, bevindt zich op Curaçao om adviezen uit te brengen aan de Curaçaose Petroleum Industrie Maatschappij. EL.

HET VERRE OOSTEN

TRAGEDIE IN BURMA

Het was een zeer rustig, beheerst en vrijwel plechtig Hogerhuis, dat kort geleden in laatste lezing de wet bekrachtigde, welke India onafhankelijkheid brengt. „Wij juichen niet, wij hopen”, had premier Attlee gezegd. Zo zeer stemde een ieder hiermede in, dat alle Conservatieven, met Labour, vóór de wet hebben gestemd. Aangezien India, nog voor de Engelse troepen zijn teruggetrokken, prompt in twee delen uiteenviel — Hindoestan en Pakistan —; aangezien voorts een aantal van de grootste vorstendommen overwegen, zich eveneens als onafhankelijke staat te vestigen; aangezien over de banden, welke deze verschillende delen van India met het Britse Rijk willen blijven onderhouden nog niets vaststaat en aangezien ten slotte de strijd tussen Hindoes en Mohammedanen en andere volksgroepen soms zeer felle vormen aanneemt, is er inderdaad geen reden tot juichen. En het vergt reeds enig optimisme, te hopen....

Enkele dagen, nadat Groot-Brittannië en India formeel tot het scheiden der wegen waren gekomen, werd men in Burma, waar eenzelfde scheiding voorbereid wordt, opgeschrikt door een tragedie. Burma was sinds 1942 vrijwel geheel bezet door de Japanners. In de woeste bergstreken en in de schier ondoordringbare wouden aan Burma's Noordgrens werd jaren lang de harde strijd gestreden, welke de Japanners de weg naar India versperd hield. Na Japan's capitulatie verkreeg Burma min of meer de positie van een Dominion. Er kwam een Burmese regering; Burmesen bezetten alle staatsfuncties; Burmesen beheersten vrijwel het gehele landsbestuur. De Engelsen hielden wat troepen in Burma en er is een Britse Gouverneur, Sir Hubert Rance, wiens directe bemoeiing met de landszaken zeer gering bleef.

In de Burmese regering was de sterke man: U Aung San. Een merkwaardige figuur. In 1938, zó van de universaliteit, werd hij algemeen secretaris van het „Freedom Bloc”, een soort overkapping van Burmese nationalistische groepen. De Engelsen vonden hem wat heftig en Aung San vluchtte.... naar Japan. In Japan kreeg hij een militaire opleiding.... Voor Japan leidde hij in de jaren 1941 en 1942 een „onafhankelijkheidsleger”.... Die guerilla-troepen van Burmese opstandelingen maakten het de Engelsen in Burma tamelijk lastig en deden veel voorbereidend werk voor de Japanners. Toen die er eenmaal waren, kreeg Aung San, inmiddels generaal geworden, natuurlijk hoge functies.

Maar U Aung San was een zeer slimme jongeman. Hij zag al in 1944, dat de zaak voor de Japanners ging mislopen. Hij maakte zich los van hen, trok de bergen en de rimboe in, verzamelde daar wat mannen om zich heen en vormde de verzetsbeweging. Die kreeg contact met Viscount Mountbatten, die toen al de Geallieerde Opperbevelhebber in Zuid-Oost Azië was. En die er niets tegen had de hulp te aanvaarden van een jongeman, die sinds 1938 de handlanger was van de Japanners.

De vrede kwam, generaal Aung San werd een politieke figuur en kreeg de leiding van de „anti-fascistische Volks Vrijheids Liga”, welke fraaie naam de aanduiding is voor een virulent nationalistische groep in Burma.

Als haar leider kwam Aung San in de regering; als haar leider trok hij in Maart aan het hoofd van een Burmese delegatie naar Londen, om te onderhandelen over Burma's onafhankelijkheid. Toen hij uit Engeland terugkwam bleek, dat Aung San wel geïnsisterd had op die onafhankelijkheid — die binnen het jaar werd toegezegd —, maar dat hij toch bepaalde banden met het Britse Rijk wilde handhaven. Met name, omdat hij meende, dat Burma voorshands plezier kan hebben van financiële, technische en economische steun van de Engelsen.

Nu is het de vloek van elke extremistische actie dat zij, zolang zij zich niet vestigen kan als dictatuur — die dan met alle middelen van het absolutisme verdere oppositie afsnijdt — altijd nóg extremer en nóg virulenter acties oprpept. Deze wet gold ook in Burma. Zodat er links van U Aung San en links van zijn „anti-fascistische Vrijheidsliga” nog allerlei groepen ontstonden. Groepen met schakeringen van directe actie, terrorisme, communisme. Groepen, waarvan sommige leiders nóg veel nauwer met de Japanners hadden samengewerkt dan Aung San, en nóg meer van de Japanners hadden geleerd....

Hoe veel zij geleerd hadden, bleek 19 Juli.

Toen werd Aung San en toen werden zes zijner medeministers door hen gedood. De zeven ministers werden vermoord tijdens een ministerraad in Rangoon. Vijf bandieten stapten uit een jeep, schoten eerst een schildwacht neer, drongen het gebouw binnen en maakten met sten-guns en revolvers een einde aan het leven van zeven ministers: U Aung San, U Ba Win, Abdul Razak, Mahn Ba Khaing, Thakin Mya, Ohn Maung en U Ba Choe.

In het ministerie nu, waarvan alle voornamen ministers zo om het leven kwamen — de premier, handel, onderwijs, verkeer, financiën, voorlichting, buitenlandse zaken —, waren alle voornamen Burmese partijen vertegenwoordigd. Toen dit kabinet (dat eigenlijk nog Uitvoerende Raad heet) op 26 September 1946 gevormd werd, waren de Engelsen zeer tevreden: zij hadden, zo heette het, alle politieke partijen en groeperingen van Burma bereid gevonden, aan de regering deel te nemen. Het meest voldaan waren de Engelsen over het feit, dat juist Aung San bereid was gebleken, deze regering te leiden. Was hij niet president van de anti-fascistische Vrijheidsliga? Was hij niet de aanvoerder van de vroegere Burmese „patriotten-strijdkrachten”? Was hij niet zó puur-Burmes nationalistisch, dat men de vijf jaar van zijn jonge leven, waarin hij als handlanger der Japanners optrad, maar moest vergeten? Zijn jonge leven.... Deze Aung San was 27 jaar, toen de kogels der moordenaars hem troffen. Te jong, zelfs voor een begaafde en energieke Oosterling, om te weten, dat elke revolutie *altijd* in handenraakt van *telkens extremer* groepen. Te jong, om te weten, dat alleen een sterke, stabiliserende *kracht* bij machte is die ontwikkeling te stuiten.

Over die kracht heeft de regering van Aung San niet beschikt. Die kracht hebben ook de Engelsen in Burma niet opgebracht.

Het gevolg is niet alleen, dat de Engelsen natuurlijk eerlang ook de laatste overblijfselen van hun positie in Burma zullen verliezen. Het gevolg is niet alleen, dat in Burma, ietwat éclatant ingeleid door de moord op zeven ministers, anarchie gaat heersen. Maar het ernstigste gevolg is, dat de volken van Burma voor dit alles een zo hoge prijs betalen. Burma was een der rijstschuren van het Oosten. Van de gouden koepel van de Shwe Dagoon, de onvergetelijk-mooie tempel in Rangoon, tot diep in het wonderland van Mandalay lagen de rijstvelden. Zij liggen er nog, maar de opbrengst is gering. Er zijn slechte en schrale oogsten, veel land ligt onbebouwd. Er is onrust, er is onveiligheid. Er wordt geroofd en geplunderd. Er is geen sterk, centraal gezag, dat zich kan laten gelden.

Voor de thans levende generaties van Burmezen mag men de politieke ontwikkeling, welke is ingetreden met de Britse politiek van prijsgeven en abandonneren, voorzeker een tragedie noemen. Het treurspel van de dood der zeven ministers was daarin slechts een leerzaam incident.

BOEKEN

over INDIË

Bernard H. M. Vlekke: „Geschiedenis van den Indischen Archipel“

J. J. Romen en Zonen, Roermond.

Het is zelden voorgekomen, dat het boek van een Nederlander over Indië eerst in het buitenland en in het Engels verscheen, om vervolgens in het Nederlands te worden vertaald. Dit is het geval met het werk van Bernard H. M. Vlekke, die in 1940 zijn functie aan het Nederlands Historisch Instituut te Rome verwisselde met ene aan de Harvard University in Amerika. Tijdens zijn verblijf in de Verenigde Staten heeft dr. Vlekke er naar gestreefd ginds meer belangstelling te wekken voor Nederlands prestaties in het Verre Oosten.

Dr. Vlekke zette zich tot het schrijven van een geschiedenis van het Indische eilandrijk. Het boek verscheen in 1943 onder de titel „Nusantara“. Het trok in Amerika sterk de aandacht, reeds het eerste jaar volgde drie drukken elkander op, terwijl vooraanstaande autoriteiten er zich zeer welwillend over uit lieten. De Nederlandse vertaling is door de auteur zelf vervaardigd en aangevuld. Deze aanvulling betreft vooral de ontwikkeling sedert de oorlog. De auteur verhaalt daarin over de periode van 10 Mei 1940 tot de Japanse oorlogsverklaring in December 1941; over de Japanse bezetting verhaalt hij slechts in enkele bladzijden, terwijl over de ontwikkeling na de Japanse capitulatie slechts in enkele zinsneden wordt verteld. Voor de Nederlandse lezer kan uiteraard dit soort geschiedschrijving weinig nieuws brengen. Die Nederlandse lezer zal daarenboven met bevreemding als titel voor het hoofdstuk waarin de periode na het cultuurstelsel wordt beschreven „imperialisme en nieuwe koers“ gekozen zien. Gelukkiger is de titel van het volgende hoofdstuk: „Begin van een natie“. Metterdaad past deze aanduiding voor het tijdperk dat in 1901 begonnen is. Dr. Vlekke vermeldt vrij uitvoerig de groei der nationale beweging; daartegenover vermeldt hij zeer summier de staatkundige hervormingen, welke in die tijd zijn doorgevoerd. Dit is overigens een kenmerk, hetwelk voor het gehele boek geldt. Wij menen, dat de schrijver hiervan een ernstig verwijt moet worden gemaakt. Wie, in de vreemde vertoefend, de kennis en het talent bezit om voor buitenlandse belangstellenden de geschiedenis van Indië te schrijven, behoort in ruimer mate recht te doen wedervaren aan het grote Nederlandse werk, dat in Indië werd verricht. Hij behoort met name te vermelden hoe het hele Nederlandse bewind in de 20ste eeuw er op gericht is geweest niet Nederlandse belangen boven Indische te dienen, doch hoe integendeel de Nederlandse staatkunde inzake Indië formeel en officieel en daadwerkelijk gericht was op het opvoeden tot zelfbestuur en op het toe-

In verband met de vacantietijd zal het eerstvolgende nummer van Oost en West niet verschijnen op 15 Augustus, doch op 30 Augustus a.s.

kennen van steeds ruimere bevoegdheden aan de inheemse bevolking.

De gehele 20ste eeuw werd in Indië door deze voortreffelijke Nederlandse staatkunde gekenmerkt. In deze eeuw is waarlijk niet alleen onder Nederlandse leiding Nederlands Indië tot een ongehoorde economische ontwikkeling gebracht, doch met name werd ons beleid gedragen en gekenmerkt door de behoefte in Indië een samenleving te stichten, welke tot zelfstandigheid groeide. Het kenmerk van die samenleving was, dat Nederlanders, Indonesiërs en Chinezen er als in Indië thuis behorende, gewortelde en gevestigde volksgroepen vreedzaam samenleefden.

Dr. Vlekke vertelt van dit alles vrijwel niets. Hij heeft daarmede noch Nederland, noch Indië een dienst bewezen. Dr. Vlekke had de verdienste, op de juiste tijd en op de juiste plaats over Indië te spreken. Hij had de gelegenheid de waarheid te verkondigen, daar waar zij gehoord moest worden. Hij heeft deze taak maar zeer onvolledig vervuld.

VERENIGINGSNIEUWS

De Niwin en West-Indië

In aansluiting aan het bericht omtrent een bespreking van één onzer leden van het dagelijks bestuur met een bestuurslid van de NIWIN (zie nummer 13) wordt nog medegedeeld, dat de NIWIN besloten heeft West-Indië eveneens in haar actiegebied te betrekken en voor verstrooiing van de aldaar aanwezige militairen zorg te dragen.

INDISCH ALLERLEI (Vervolg van pag. 11)

ten. De beul Ono, die in deze zaak een treurige rol speelde, behoeft niet meer terecht te worden. Hij werd bij een uitbrek-poging gedood. Na de zaken tegen de Chinese illegale werkers, tegen de pastoors, het Landbouwsyndicaat, tegen de heer De Jong, die tijdens het verhoor het leven liet, tegen de heer Bogaardt en de steunactie van het I.E.V., besproken te hebben, stond mr. Beer geruime tijd stil bij de beruchte „serumkwestie“. Dr. Marzceki, getuige in deze zaak, „heeft het gehele programma van martelingen moeten ondergaan, met uitzondering van de ophangingskuur“.

De collectieve verantwoordelijkheid besprekend van de officieren, die gemeenlijk zelf niet de mishandelingen bedreven, wees spr. op de martelingen, welke mevrouw van Leeuwen-Batten heeft moeten doorstaan. In dit geval was door de commandant bevolen, dat met alle middelen de aard van de ondergrondse actie, welke door deze arrestante was gevoerd, moest worden ontsluit. Zij werd daarna meer dan beestachtig behandeld. Zelfs in haar stervensuur werden martelingen haar niet bespaard. Met verontwaardiging constateerde mr. Beer, dat mevrouw van Leeuwen-Batten door haar eigen landgenoten was verraden. „Jaspers“, zei hij, „die daarbij een grote rol heeft gespeeld, heeft zijn judasloon inmiddels reeds geïncasseerd“. De methodes werden van bovenaf gesanctionneerd. Het baat de officieren dan ook niet nu domweg te ontkennen, zoals ook de Duitse oorlogsmisdadigers deden, toen hen over de gruwelen van het kamp Auswitsch werd gevraagd, dat zij geen kennis droegen van de middeleeuwse methoden, welke door de lagergeplaatsten werden gevolgd. Gezien de discipline in het Japanse leger zou er geen sprake zijn geweest van folteringen, indien de commandant zulks verboden zou hebben.

„Het gekerm van de slachtoffers, was volgens getuigen vele cellen verder te horen. Heel Indië wist, dat de Kempei tai folterde en martelde. Alleen de verantwoordelijken zeggen: wij wisten het niet“.

Bij de bespreking van de strafmaat haalde mr. Beer tenslotte de woorden aan van de Amerikaanse aanklager Jackson in het proces Neurenberg: „Elke zwakteit tegenover deze mannen is een overwinning van en een aansporing tot het boze“.

Met FABRICIUS als correspondent naar het
NA OORLOGSE INDIE

Binnen enige weken verschijnt:

Johan Fabricius - HOE IK INDIË TERUGVOND
204 blz. twee kaarten en 1 foto, prijs gebonden f 2.25
EEN BOEKJE DAT U ZEKER ZAL INTERESSEREN!

Geeft Uw bestelling omgaand op aan Boekhandel:
B. C. ROZENBEEK Hzn., Schoutenstraat 2, Hilversum.

Brengt leden aan!

Het ledental blijft stijgen. Het stijgt, maar niet snel genoeg. De Koninklijke Vereeniging „Oost en West” is de oudste en enige vereniging in Nederland, die zich al sinds meer dan veertig jaar de versterking der culturele banden tussen Indië en Nederland ten doel stelt.

Thans neemt de belangstelling voor Indië sterk toe en thans is het de tijd, haar blijvend te behouden en te versterken in onze vereniging.

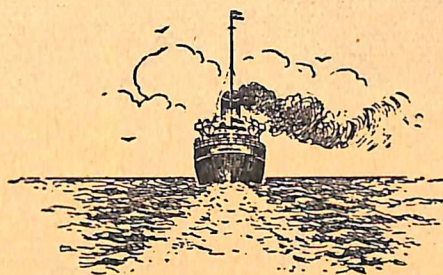
Nu voor Nederland en Indië alles op het spel staat, nu de ernstigste gevaren overwonnen moeten worden, doen wij een beroep op alle leden: „brengt leden aan!”

Richt een krachtige, persoonlijke aansporing tot al Uw vrienden en bekenden. Ook als zij nog nooit in Indië waren! Wekt hun aandacht op. Uit die aandacht groeit belangstelling en daaruit: liefde voor Indië. En dat zal straks de grote kracht, zijn, die wij nodig hebben.

Geeft uw nummer van het orgaan ter lezing; vraagt gratis proefnummers aan bij de Secretariaten. Vergroot het ledental van „Oost en West” en gij doet iets voor Indië!

Tijdschriften voor Indië

Het hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis doet een beroep op U ten behoeve van Uw land- en rijksgenoten in het verre Oosten, die dringend behoefte hebben aan recente lectuur. Helpt hen door een abonnement op dit blad af te sluiten (door f 6,— te storten op gironummer 14574 van Oost en West) ten name van de afd. BARK, Hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis, Den Haag, dat voor onmiddellijke doorzending zorg draagt.

Oost West - Thuis Best
met *Cjamin* 't allerbest!

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandse Spécialité's

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie, volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwaren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

Golfcarton en Papierwarenfabriek N.V.

Nijverheidstraat 39-49,
Rotterdam
Telefoon 72714

DE BRON
VAN PAKPAPIER
EN GOLFCARTON

Hoû en Trouw

bij „De Schouw”

Witte de Withstr. 80
J. J. Dekker

ROTTERDAM

Operastudio

VAKOPLEIDING VOOR JONGE KUNSTENAARS
in vocaal-dramatische kunst, operette- en opera-koor

Instuderen ensembles en fragmenten, dramaturgie en analyse inbegrepen. Opvoeringen door de jonge kunstenaars worden voorbereid.

Inlichtingen: SCHEPENSTRAAT 89A, Tel. 45499, ROTTERDAM

Unox

fijnste
vleeschwaren

VAI 0365

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR

Restaurant „Corner House”

ROTTERDAM

Telef. 31764 Mathenesserplein 31

Eet

Ten Hoeve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pyrmontkade 2E
DEN HAAG

v. Meursstraat 10a, ROTTERDAM

Voor
speciaal *Indische Rijsttafel*

Café-Restaurant „WEST-END”

Telefoon 84817
81576
86075

AMSTERDAM, Overtoom 87

Aanbevelend: W. Planje

„Snatager” Bureau voor
Recherche en Informatie
's-Gravenhage

INFORMATIES EN NASPORINGEN
OP ELK GEBIED

Stationsweg 133c, Telefoon 116510—110565

Bij Uw bezoek
aan Rotterdam

ROCHUSSENSTRAAT 172
Cor van Eck

„L' Ambassadeur”

Stichting Indische Documenten